Ontmoetingen

75 jaar Curaçao

Ontmoetingen

tijdschrift v... ...raters van
onze lieve vr... ...ier van
barmhartig...

*

redactie: gasthuisstraat 68 - tilburg

De goed geïnstrueerde drumband van de Jonge Wacht, waarvan de discipline terstond opvalt, is een waardevol bezit, ook om festiviteiten op te luisteren. De Jonge Wacht vormt de omvangrijkste groep van de jeugdbeweging op Curaçao.

De foto op pag. 1 is van fr. Adolf.

Die op pag. 3, 7, 9, 30, 46, 47 en 48 zijn van foto-atelier Fisher, Cur...

Fr. Gualbert van Hest ... foto op pag. 11 naar een schilderij ...th-hospitaal te Willemstad.

De opname op pa... ... H. P. Kwiers.

A.D.

... Martinus v. d. B... ...grafeerde voor ons ... onderwerpen op pag. 16, 24, 28 en de bin...zijde van de omslag.

V... fr. Arnoldo Broeders ontvingen we de op...amen van pag. 19, 21, 26 en 62.

...tostudio De Vries leverde de foto's op pag. ...3, 35, 38 en 57.

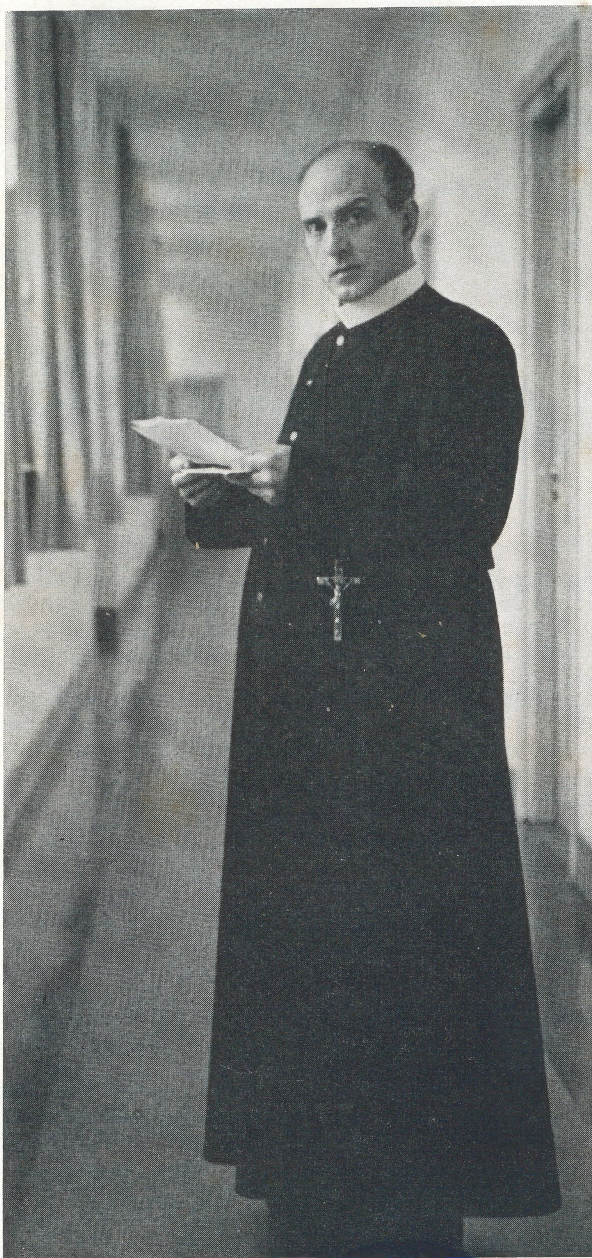
... opnamen op pag. 37 en 39 zijn van de heer

INHOUD AFLEVERING 11 - NOVEMBER 1961

...lbert Verrijt
...or van Nispen
...ario Peters
...ninus den Ridder

...3,—, verzendkosten ingesloten.

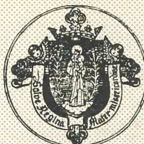
Fr. Novatus Vinckx, Sup.-Gen.

„Het ga en getuig!” heeft in de Congregatie meermalen geklonken. We willen deze mooie traditie voortzetten.
Op 16 oktober 1886 vertrok Mgr. Ferdinand Kieckens met drie fraters naar Curaçao, waar ze op 13 november aankwamen. Reeds op 1 januari 1887 stierf fr. Ludgerus aan de gele koorts. Dat was het moeilijke begin van het St.-Thomascollege; maar de kronist noemt dit het begin van een nieuw tijdperk....

Uit: Toespraak van fr. Novatus Sup.Gen.
22 augustus 1958.

CONGREGATIE DER FRATERS
VAN O.L.V. MOEDER VAN BARMHARTIGHEID

HOOFDBESTUUR DER FRATERS
GASTHUISSTRAAT 68
TILBURG
Giro 39435
Telefoon 04250 - 25500

Vijfenzeventig jaren is het geleden, dat Pater Superior De Beer de drie eerste fraters naar Curaçao uitzond. We kennen allen de foto, waarop deze missiepioniers van onze Congregatie voor hun Algemene Overste neergeknield, zijn zegen ontvangen.
Wij, die na driekwart eeuw getuigen mogen zijn van wat zij en hun opvolgers tot stand hebben gebracht, zijn geneigd om te zeggen, dat de almachtige Vader en de Zoon en de heilige Geest, die zegen hebben bekrachtigd.
In de snelle opgang van een stil eiland in de Caraïbische Zee tot een ankerplaats in het wereldverkeer, stonden zij voor haast onvoorstelbare moeilijkheden. Curaçao vroeg het uiterste zowel van de Congregatie in haar geheel als van hun persoonlijke inzet.
En als we nu zien, dat de fraters in de Antillen erin geslaagd zijn een volledig afgerond katholiek onderwijs op te bouwen, dat niet alleen voorziet in de elementaire behoeften van het volk, maar bovendien aansluit bij de universiteit, die voor de Antillen de volkseigen leiders vormt, dan mogen we met recht onze bewondering uitspreken voor de prestaties van de fraters van Curaçao en Bonaire.
Denkend aan de schuchtere verwachting en het ootmoedig gebed, die besloten lagen in de zegen van de eerste Superior Generaal, voelen we ons op dit ogenblik gedrongen God te danken, voor hetgeen Hij op de Antilliaanse eilanden door onze medebroeders liet verrichten.
De imponerende lijst op het eind van dit Gedenkboek laat ons zien hoevelen hun leven hebben ingezet voor dit werk. Als Algemene Overste moet ik daarvoor op deze plaats mijn hulde en dank uitspreken. De gehele Congregatie sluit zich ongetwijfeld bij mijn gelukwensen aan, als zij in deze aflevering van Ontmoetingen zal lezen, hoe onder Gods zegen de voltooiïng van het katholiek onderwijs in Curaçao tot stand kwam.
Fraters, moge de bijstand van de Vader in de hemel U allen blijven vergezellen, en Uw werk nog vruchtbaarder maken dan het reeds was.

fr. Novatus
Sup.-gen.

TOEN HET FEIT HERDACHT WERD, DAT VOOR VIJFENZEVENTIG JAREN DE EERSTE FRATERS OP CURAÇAO HUN WERK BEGONNEN, WERD HET BESTUUR VAN DE FRATERS IN HET ANTILLIAANSE GEBIED GEVORMD DOOR FRATER M. FRANCISCUS DE PAULA VAN DIETEN, REGIONALE OVERSTE; FRATER M. WALFRIED VAN ETTEN EN FRATER M. AURELIO VERBUNT, LEDEN VAN DE REGIONALE RAAD.

na vijfenzeventig jaar

door Fr. Franciscus de Paula
van Dieten

In een reeks artikelen hebben wij getracht de lezer een zo goed mogelijk beeld te geven van het leven en werk van de fraters van Tilburg op de Antillen gedurende de driekwart eeuw die verstreek, sedert zij daar door de Congregatie werden te werk gesteld. Deze aflevering van het tijdschrift „Ontmoetingen" kreeg daardoor het karakter van een gedenkschrift. Door deze opzet kon het niet anders, of er moest een scherp licht vallen op wat de fraters in die jaren voor de opvoeding en het onderwijs van de katholieke jeugd in de Nederlandse Antillen met Gods zegen mochten doen en tot stand brengen. Het mag degenen die thans mogen voortbouwen aan wat de eersten van hen met zoveel opofferingen begonnen, de voldoening schenken van de pionier, die uit de chaos de orde zag groeien met alle mogelijkheden daarin besloten, die een klein volk moet hebben om te komen tot een eigen geestelijke zelfstandigheid.
Dit neemt echter niet weg dat zij weten dat alles wat tot stand kwam het resultaat is van een samenspel van velen en te erkennen dat — waar veel werd bereikt — de weg toch niet altijd de kortste, de middelen mogelijk niet altijd de beste waren. Het was Gods werk, in de handen van mensen gelegd, die in hún tijd moesten werken met de middelen die de omstandigheden hun boden.
De Zusters van Roosendaal legden de grondslagen, de fraters mochten hen in 1886 komen helpen. Daarnaast hebben een aantal katholieke leken ook in de begintijd zeer verdienstelijk meegewerkt aan de opbouw van het katholiek onderwijs. Hun aantal bleef echter zeer gering, totdat na 1935 de leek, door de verdere doorvoering van de gelijkstelling tussen openbaar en bijzonder onderwijs, de zorgen voor de opbouw van zijn gezin opgelost wist. Toen kon het katholiek onderwijs zich sterker gaan ontwikkelen, een uitbreiding die juist toen ook noodzakelijk werd door de sterkere aanwas van het aantal schoolgaande kinderen als indirect gevolg van veranderde economische omstandigheden.
Met name bij de mannelijke jeugd

Het Spaanse Water, een der mooie baaien van Curaçao.

van de Nederlandse Antillen bestond voor een zestal jaren maar weinig animo voor het beroep van onderwijzer, zodat uit andere delen van het Koninkrijk leerkrachten moesten worden aangetrokken. Aanvankelijk waren dit vooral Surinaamse onderwijzers; in 1938 en '39 kwamen de eerste vier Nederlandse leke-onderwijzers. Na de tweede wereldoorlog werd dit een ware stroom, zodat omstreeks 1950 het corps bij het rooms-katholiek onderwijs op Curaçao als volgt was opgebouwd: 60% Nederlanders, 30% Surinamers en 10% Antillianen. Het percentage van de laatstgenoemde groep neemt door de vorming van onderwijzers aan de Curaçaose Middelbare Scholen en door het verstrekken van beurzen voor studie in Nederland in de laatste jaren toe. Lag vóór 1935 het hoofdaccent bij het katholieke onderwijs bij de religieuzen, thans zijn de leken verre in de meerderheid. Het aantal scholen is gestaag gegroeid. Ook al verlieten de fraters in 1937 Aruba om hun krachten uitsluitend beschikbaar te houden voor Curaçao en Bonaire, en al namen de Broeders van Dongen in 1948 een deel van hun taak over, de groei was zo, dat verschillende scholen geheel aan de leken werden overgedragen; zij bleven echter resorteren onder 't schoolbestuur der fraters. In september 1961 telden de 21 scholen van de fraters, het Radulphus-College niet meegerekend, in het geheel 220 klassen, waarvan 9 scholen onder leiding van leken met 2300 ll. in 78 klassen, en 12 onder leiding van de fraters met 5000 ll. in 142 klassen.

Zonder twijfel zal dit proces zich voortzetten, tenzij...., maar daarover later. Zoals ook elders in een goed gevormde maatschappij, nemen de leken een gedeelte van de taak der religieuzen over. Het is gelukkig te mogen constateren dat deze evolutie zich rustig voltrekt en met volledige waardering voor elkaars prestaties. Zo kan en moet het blijven.

In onze vorige alinea maakten wij een restrictie met betrekking tot wat de toekomst te zien zou geven. Ieder geestelijk zelfstandig land voorziet in zijn eigen geestelijke noden. Ons katholieke volk zal pas dán geestelijk zelfstandig genoemd mogen worden, indien het zijn eigen priesters en eigen religieuzen voortbrengt. Zij zijn de vrucht van goede gezinnen.

Zo er in de tijd die achter ons ligt, iets op Curaçao gegroeid is, dan is dat zeker het aantal goede gezinnen. Laat de toekomst dan zo zijn, dat Antilliaanse fraters hier het werk voortzetten van de uit Nederland gekomen fraters. En vraagt u naar de voorwaarden die aan de jeugd gesteld worden om frater te worden, dan luidt het antwoord: Zij moeten voortgekomen zijn uit goede, katholieke gezinnen en voldoende vermogens bezitten om in het onderwijs, in welke vorm dan ook, hun volk te dienen. Dit geve God.

In een korte maar betekenisvolle plechtigheid heeft de Bisschop van Willemstad, Mgr. J. M. Holterman, zondag 23 april, een hem door de Paus ter beschikking gestelde votiefkaars aangeboden aan de Fraters van Tilburg, daarmee uitdrukking gevende aan de erkentelijkheid van het hoogste kerkelijke gezag alhier voor de religieuze bezieling en de apostolische toewijding, waarmee de Fraters zich nu reeds bijna driekwart eeuw toeleggen op het onderwijs en verschillende vormen van sociaal werk op de Nederlandse Antillen.

PAUSELIJKE VOTIEFKAARS

voor de Fraters van de Antillen
door Fr. Walfried van Etten

Zoals hierboven is aangegeven begint de Amigoe di Curaçao van 24 april 1961 het verslag van de plechtigheid die plaats had in de kapel van het St.-Thomascollege, het oudste fraterhuis op de Nederlandse Antillen. Nadat de Bisschop een pontificaal lof had gecelebreerd, overhandigde hij met een korte toespraak de grote votiefkaars, voorzien van het wapen van de Paus en opgesteld in het priesterkoor. Monseigneur deelde mede, dat hij tot deze symbolische daad in staat gesteld was sinds Paus Johannes XXIII, een oude gewoonte getrouw, de offerkaarsen, die hem op 2 februari, Maria Lichtmis, worden aangeboden zelf weer aan anderen aanbiedt als een aansporing om voor de door de Paus omschreven intenties te bidden en te werken. Om duidelijk te maken wat de H. Vader dit jaar bedoeld had met de toezending van de kaars, las Monseigneur een gedeelte voor van de toespraak door de Paus gehouden in de zaal van het consistorie op 2 februari. Nadat de H. Vader gewezen had op het feit dat de talrijke kaarsen, die overal ter wereld op het feest van Maria Lichtmis ontstoken worden, onze ogen en harten moeten richten op Christus, die is de Zon van gerechtigheid en het Licht dat de mensheid verlicht, deelde Zijne Heiligheid mee, dat de kunstzinnige kaarsen de boodschappers moeten zijn van licht en vreugde. In 1960 waren de kaarsen verzonden naar de beroemdste heiligdommen van de wereld; dit jaar waren er drie gestuurd naar de hoofdsteden van alle landen. Twee ervan waren bestemd voor kloosters van mannelijke of vrouwelijke religieuzen van de strenge observantie. De derde kon de Bisschop of Aartsbisschop schenken aan het instituut dat hem bijzonder na aan het hart lag. Vanuit Rome, waar alle Orden en Congregaties in broederlijke vereniging vertegenwoordigd zijn, zond de Paus de kaarsen van 1961 de wereld in, vergezeld van een drievoudige boodschap. Op de eerste plaats vroeg de H. Vader te bidden om roepingen tot het priesterschap en het klooster-

Zijne Hoogwaardige Excellentie
Monseigneur J. M. Holterman,
bisschop van Willemstad.

leven. De maatschappij heeft priesters en religieuzen nodig; zij vraagt om gave en edelmoedige gezinnen die Gods Wil niet tegenwerken maar zich verheugen, dat zij in blijde offergezindheid hun beste en misschien meest belovende kinderen aan de Heer mogen afstaan. De samenleving roept om jonge mensen die zich met een zuiver hart en vurig enthousiasme openstellen voor de toekomst, om een jeugd die brandt van geloof en liefde voor Christus en Zijn Kerk.
Verder vroeg de H. Vader gebed voor het moeizame werk van vele rechtschapen mensen, die een oplossing zoeken van de talrijke en zware problemen die de wereldvrede bedreigen. „Het is onze gewoonte", aldus de Paus, „om meer de aandacht te vestigen op zaken die bemoedigen en tot vreugde aanleiding geven, dan te letten op datgene wat tot droefheid stemt. Wanneer men de wereld zuiver realistisch beschouwt, zijn er volop redenen tot ontmoediging en droefheid te vinden, maar belangrijker en bezielender zijn de talrijke bewijzen van geest- en daadkracht, die getuigen van goede wil, ijver en toewijding aan de goede zaak en die ons hoop geven op een betere toekomst."
Tenslotte gaf de Paus als intentie op het welslagen van 't komende Vaticaans Concilie, dat de H. Vader zeer na aan het hart ligt. Door het Concilie moet het licht van Christus' Rijk nog verder uitstralen, het christelijk leven moet geheel hernieuwd en het apostolaat aangepast worden aan de hedendaagse behoeften om zo steeds meer zielen voor Christus te winnen.
De Paus eindigde zijn toespraak met de hulp in te roepen van de glorievolle Maagd Maria, opdat Zij in vele harten de edelmoedige beantwoording zou leggen van de vurige verlangens van de H. Vader.
Mgr. Holterman had de kaars, bestemd voor het diocees Willemstad, ontvangen via de Nuntius in Caracas, die hem verzocht had mee te delen aan welke instelling hij de kaars geschonken had. „Ik heb aan de Nuntius bericht", aldus Mgr. Holterman, „dat deze kaars gegeven zal worden aan de Fraters van O. L. Vrouw, Moeder van Barmhartigheid, de Fraters van Tilburg, die juist dit jaar het feit gedenken dat zij 75 jaar in het diocees Willemstad werkzaam zijn, wier apostolische en religieuze geest voortreffelijk is en wier arbeid voor de jeugd van ons diocees niet genoeg geprezen kan worden."
Monseigneur hoopte, dat de aanbieding van de kaars beschouwd zou worden als een teken van hoge waardering voor het werk dat de fraters gedurende 75 jaar met zulke grote ijver en liefde verricht hadden en nu nog steeds verrichten op Curaçao en andere eilanden.
Met enkele pieuze woorden herdacht Mgr. Holterman de man die in deze 75 jaar zo ontzaglijk veel gedaan had voor de missie en wiens overlijdensbericht juist in die dagen was binnengekomen, de grote frater Radulphus. Onder diens leiding waren de fraters in het diocees Willemstad uitgegroeid tot een religieus keurkorps; door frater Radulphus was er veel groots tot stand gekomen, vooral op onderwijsgebied. „Velen van mijn voorgangers hebben in frater Radulphus een goed raadsman gehad, een ijverig medewerker en een grote steun. En ons diocees zal hem dan ook altijd blijven herdenken met grote dankbaarheid."
Monseigneur betuigde zijn oprechte deelneming met het heengaan van frater Radulphus en deelde mede dat op vrijdag 28 april een pontificale Requiemmis zou opgedragen worden in de kathedraal voor de zielerust van frater Radulphus.
De Bisschop sprak de hoop uit, dat de fraters bij het zien van de kaars zouden bidden voor de intenties door de H. Vader aangegeven. Meer in het bijzonder moest er gebeden worden voor roepingen, niet alleen voor priesterroepingen, maar ook voor roepingen tot de eigen congregatie, die in al de jaren van haar bestaan van zo groot nut was geweest voor de Kerk, maar die, zoals Monseigneur reeds bij andere gelegenheden had opgemerkt, te beperkt was gebleven, niet genoeg uitgespreid was over de wereld. In verband hiermee vroeg de Bisschop een speciaal gebed voor het nieuwe gebied dat de congregatie in Brazilië had aangenomen, opdat het spoedig zou mogen uitgroeien tot een zelfstandige provincie.
Aan het slot van zijn toespraak wees de Bisschop van Willemstad op het feit dat de H. Vader aan elke hoofdstad drie kaarsen had gestuurd, waarvan er twee bestemd waren voor de strengste contemplatieve orde of congregatie. „Ik vind het typerend, dat vooral in deze tijd van zoveel enorme activiteit en waarin we alsmaar meer willen werken naar buiten, dat de H. Vader door de aanbieding van twee kaarsen aan zuiver contemplatieve en strenge ordes, heeft willen wijzen op het feit, dat gebed en zelfverloochening de onmisbare voorwaarden zijn voor een vruchtbaar apostolaat. En al behoort u dan niet tot de strengste kloostergemeenschappen, we mogen gelukkig wél zeggen dat uw congregatie een congregatie is van grote discipline, waar gebed en gepaste gestrengheid een voorname plaats innemen. Bid er voor, dat deze twee elementen — gebed en de gepaste gestrengheid — steeds bewaard mogen blijven in uw congregatie, vooral nu u zich tegenwoordig meer moet bezighouden met uitwendig apostolaat. En moge Christus, het Licht der wereld, die door deze kaars gesymboliseerd wordt u hierbij verlichten en in u het vuur van zijn liefde ontsteken om met grote edelmoedigheid door gebed en zelfverloochening te werken aan de uitbreiding van het Rijk Gods in ons diocees."
Alvorens Monseigneur de zegen gaf met het Allerheiligste Sacrament, werd door de aanwezige fraters gebeden voor Paus Johannes, opdat de Heer hem zou bewaren, hem gelukkig zou maken op aarde en hem niet zou overleveren aan de moedwil van zijn tegenstanders.
Op de groepsfoto, die na afloop van de plechtigheid op de binnenplaats van het St.-Thomascollege gemaakt werd, ziet u Mgr. Holterman met zijn secretaris en een groep fraters van de vier huizen op Curaçao. Het lijkt misschien een grote groep, maar de lezers moeten bedenken, dat de 79 fraters die thans op de Antillen werkzaam zijn, behalve het buitenschools werk, nog de volgende inrichtingen moeten bezetten: twee internaten voor voogdij-jongens, samen met 144 leerlingen; een middelbare school, waar 343 jongelui studeren en 12 scholen met totaal 5000 leerlingen in 142

klassen. Verder hebben de fraters nog het bestuur van 9 scholen, bezet door 78 leke-leerkrachten, scholen waarvan de Fraters de inspectie hebben en de administratieve en financiële verantwoording. Goddank hebben we op onze Antilliaanse scholen een prachtig corps leke-onderwijzers, afkomstig uit alle delen van het Koninkrijk, dat in samenwerking met de fraters zijn beste krachten geeft aan de opvoeding en het onderwijs van de Antilliaanse jeugd.

Mgr. Holterman ontsteekt de pauselijke votiefkaars in de kapel van het St.-Thomascollege.

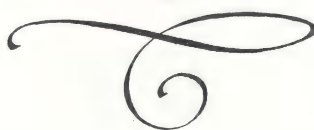
Mgr. Holterman temidden van de fraters, op de binnenplaats van het St.-Thomascollege, na afloop van de plechtigheid.

San Fuego

HET SPEL DER VOORZIENIGHEID

door fr. Theoduul van Rijen

Gods wegen zijn wonderbaar, en waar Hij zijn zaaiers ook uitzendt over de wijde wereld, vertrouwend op zijn Goddelijk beleid, kunnen zij met vaste tred dat gedeelte van zijn wereldakker betreden en er het zaad aan de bodem toevertrouwen. In de Caraïben lag in het laatste kwart van de vorige eeuw een nog vrijwel onontgonnen veld, waar door de zichtbare leiding van de Voorzienigheid de fraters van Tilburg werden geroepen om er samen met de priesters — doch op een geheel eigen wijze — Christus' Kerk een schone toekomst te bereiden.

Onder degenen die in het zo mysterieuze spel van God als de spelers bij uitstek werden uitgezet, moeten ongetwijfeld genoemd worden: Mgr. M. J. Niewindt, de eerste Apostolisch Vicaris van Curaçao, de Hoogeerw. Heer Mgr. F. E. C. Kieckens, die lange jaren vruchtbaar werkte in de zielzorg, en de Hoogeerw. Pater M. F. de Beer, de eerste Algemene Overste van de door Mgr. J. Zwijsen gestichte onderwijscongregatie, de fraters van Onze Lieve Vrouw Moeder van Barmhartigheid te Tilburg.

Mgr. Niewindt was de sterke figuur die na achttien jaar als priester te hebben gewerkt op de Antillen, in 1842 de eerste bisschop werd van Curaçao en Onderhorigheden. Getrouw aan zijn devies „Ik weiger de arbeid niet" heeft hij onnoemelijk veel gedaan voor de geestelijke en zedelijke verheffing van het volk. Tal van kerken en schooltjes, zij het dan nóg zo bescheiden, verrezen er door zijn toedoen. Hij verwelkomde zusters van Roosendaal, die o.a. de leiding namen op tal van primitieve buitenschooltjes. In hetzelfde jaar 1842 stichtte hij een jongensschool, die dank zij de bekwaamheid en opvoedersgaven van de heer B. Huycke, volgens het getuigenis van de schoolcommissie van 1849 tot de beste van de bestaande inrichtingen behoorde. In 1855 slaagde hij erin de eerste drie zusters van Breda te laten overkomen voor het hospitaal. Van hem ging ook het initiatief uit om zich de medewerking van de fraters van Tilburg te verzekeren voor zijn jongensscholen. Toen hij in 1860 stierf, had echter de Congregatie van de fraters hem nog niet kunnen helpen, doordat de nog jonge instelling over te weinig mensen beschikken kon.

Geheel in de geest van zijn doorluchtige voorganger richtte ook Mgr. H. J. A. P. van Ewijk eenzelfde verzoek aan pater Superior de Beer, helaas ook zonder resultaat. De Hoogeerw. Heer Mgr. Kieckens was het gegeven in dit spel het eerste punt te scoren.

Na een vergadering van de commissie der R.K. Scholen op Curaçao, waarop men besloten had zich nogmaals tot Tilburg te wenden, deelde Mgr. Kieckens dit besluit in een vertrouwelijke brief mede aan pater Superior de Beer. Een naar menselijke maatstaven handige manoeuvre, als antwoord op een brief van pater Superior, bracht het gewenste succes. Naast een grote genegenheid voor het onderwijs op Curaçao, waarvan deze brief getuigde, had pater Superior bovendien een goede raad aan de hand gedaan: men zou aan een of andere congregatie een voorstel doen om na verloop van drie of vier jaren een „gesticht" op te richten. Men kon zich dan intussen voorbereiden en andere aanvragen in het moederland zelf afslaan. De handigheid nu van Mgr. Kieckens bestond hierin, dat hij namens de commissie antwoordde, dat men drie jaar zou wachten in de hoop dat het dan de congregatie van de fraters in Tilburg zou zijn, die het plan van een internaat onder leiding van religieuzen zou mogelijk maken. Blijkbaar zag de generale raad van de congregatie hierin de vinger Gods. Na een met algemene stemmen genomen besluit, waarin de gevraagde toestemming gegeven werd, wist Mgr. Kieckens bij zijn bezoek aan het moederland nog in hetzelfde jaar de toezegging van drie fraters te verkrijgen. Het waren de fraters Mauritius Vliegendehond, Ludgerus Dülmer en Patricius v.d. Pluym, die met de zegen van de Zeereerw. Pater Superior de Beer in 1886 het moederhuis in Tilburg verlieten om te gaan bidden, werken en sterven

De Hoogeerw. Heer Mgr. F. E. C. Kieckens, op wiens verzoek de fraters naar de Antillen kwamen.

Een hoekje van het St.-Thomas-college, de eerste stichting van de fraters, een internaat van waaruit zij hun werkzaamheden over het eiland uitbreidden.

op Curaçao. Na een lange reis — ze moesten noodgedwongen over Amerika — kwamen zij op 13 november 1886 aan in de koraal van San Fuego, een stukje grond met kleine woning in de nabijheid van het hospitaal.
Daags na hun aankomst zaten zij daar echter met hun handen in de schoot; het begon ietwat troosteloos: mogelijk was Mgr. Kieckens in zijn bewonderenswaardige ijver iets te voortvarend geweest. Er moest voor deze surveillanten voorlopige bezigheid gevonden worden. Ze vonden die in het nabijgelegen hospitaal, waar frater Mauritius, die als pauselijk zoaaf eens de rechten van de Heilige Stoel mee verdedigd had, in de kapel ging schilderen. Frater Ludgerus hield zich met wat timmerwerk bezig, terwijl frater Patricius, probeerde zich in de edele kookkunst in te werken.
Veertig dagen na hun aankomst, op Nieuwjaardag 1887, moesten twee van hen hun medebroeder frater Ludgerus al te vroegtijdig aan de gele koorts zien sterven. Met eerbied gedenken wij de eerste wiens nog vrij jonge leven als het zaad aan de akker werd toevertrouwd.
Een kleine uitleg moge als uitweiding hier een plaats vinden. Daar de toezegging van de congregatie eigenlijk was gedaan voor het jaar 1890, wekte de komst van de fraters in 1886 enige bevreemding. Voor de in 1885 opgerichte jongensscholen had men in Nederland enige lekenonderwijzers aangeworven. Deze onderwijzers waren juist twee maanden op het eiland; de fraters zouden daarom voorlopig alleen hun aandacht schenken aan een op te richten college voor internen uit de gegoede stand. Eerst als het internaat voldoende baten zou afwerpen om ook kosteloos onderwijs te kunnen geven aan de kinderen uit de volksklasse, zou men zich aan dit onderwijs gaan wijden. Van enigerlei steun uit de koloniale kas voor de stadsscholen was nog geen sprake.
Op 28 juli 1887, toen inmiddels de fraters Pancratius, als eerste onderwijzer, en Pantaleon als vervanger van de overledene waren gearriveerd, kon met het internaat een begin worden gemaakt. Het „Colegio Santo Tomás" telde zijn eerste leerling. Een bescheiden begin.

Hoewel wij ten volle beseffen welk risico verbonden is aan het uitreiken van lofbetuigingen volgens menselijke maatstaven, wanneer het uiteindelijk Gods werk is, toch menen wij even te mogen stilstaan bij de priester die een zo duidelijke rol toebedeeld was in het spel der Voorzienigheid, waar het de totstandkoming van dit eerste begin betreft: Mgr. Kieckens. Deze Tilburger van geboorte, aan wie alle baatzucht vreemd was, zal in de Antillen blijven voortleven als een weldoener van het volk. Had hij aanvankelijk zijn gehele persoon en vermogen ingezet voor het tot stand komen van het hospitaal, bekommerd als hij was om de arme zieken, had hij daarna tezamen met pastoor J. A. te Riele, bezield van eenzelfde offerzin en apostolaatsgeest zijn liefde gegeven aan de Indianen van Colombia's kust, terug op Curaçao gunde hij zich geen rust, alvorens hij zijn vitaliteit, liefdadigheid en zielenijver bekroond zag met de komst van mannenkloosterlingen, die zich zouden wijden aan het onderwijs en de opvoeding van het Curaçaose volkskind. Hij droeg de jonge stichting dan ook een warm hart toe. Uit de kronieken blijkt, dat het eerste fraterhuis, de uitbreiding in 1887-1888, en de bouw van de St.-Vincentiusschool, die vijftig jaar lang de drukst bezochte volksschool van de Antillen zou zijn, slechts mogelijk zijn geweest door zijn vorstelijke giften. Op 8 december 1893 gaf hij in de leeftijd van ruim 66 jaar zijn schone ziel terug aan de Schepper. Op zijn verzoek was hij gedurende zijn smartelijke en langdurige ziekte verpleegd door een frater. Zijn stoffelijk overschot rust thans in de kapel van het hospitaal, dat hem zoals ook zijn stichter in dankbare herinnering zal houden.

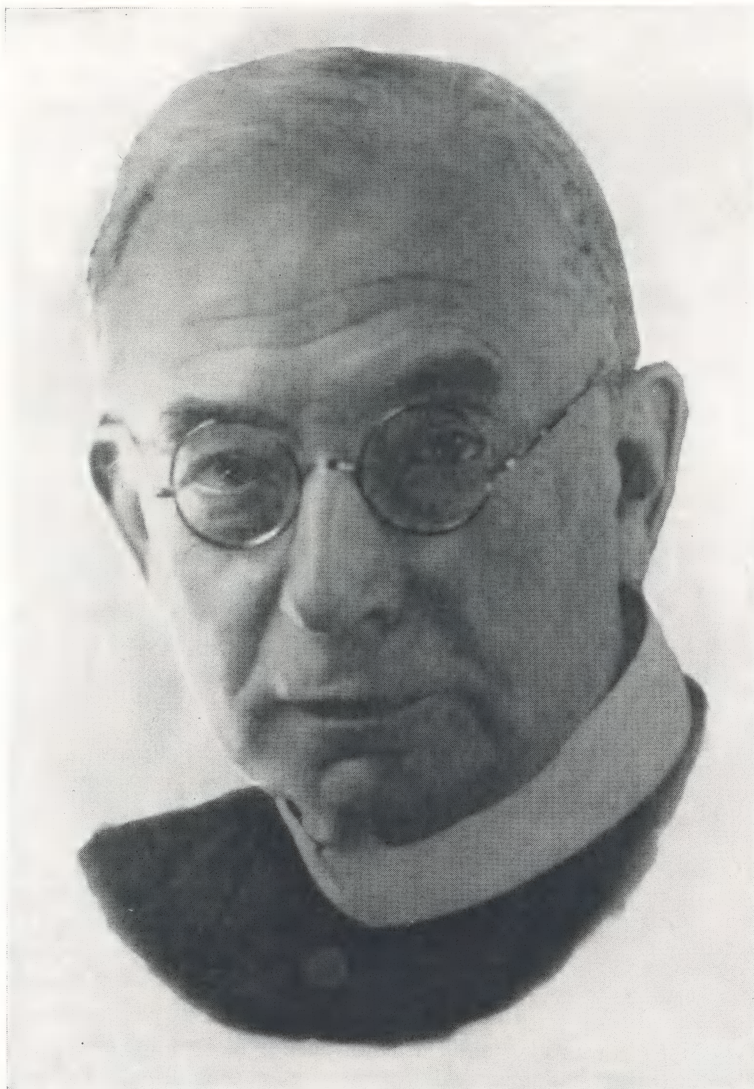

In de geest van de stichter

HET APOSTOLAAT VAN DE VOLKSSCHOLEN
DOOR FR. THEODUUL VAN RIJEN

De eerste fraters die naar Curaçao werden uitgezonden, wijdden hun zorgen aan de leerlingen van het internaat 'Colegio Santo Tomás'. Uiteraard waren het jongens uit de beter gesitueerde standen. Men kan dat een merkwaardig begin noemen, maar de omstandigheden maakten het noodzakelijk. Toch wijzigde zich de situatie na ongeveer twintig jaren zo, dat bij het onderwijs van de fraters het accent kwam te liggen op de zorg voor het Curaçaose volkskind. Ongetwijfeld heeft het Colegio in zijn korte bestaan veel verdiensten gehad, en al degenen die er hun beste krachten aan hebben gegeven, zullen bij het nageslacht met respect blijven genoemd, maar tenslotte had Mgr. Zwijsen zijn fraters op de eerste plaats gesticht om de zorg voor de arme kinderen op zich te nemen.
Intussen komt „Santo Tomás" de eer toe, dat van dit internaat uit de werkzaamheden van de fraters zijn begonnen. De eerste rector, pater Van de Langerijt moest al gauw wegens ziekte repatriëren. Hij werd opgevolgd door pater Victor Zwijsen. Samen met fr. Servatius, fr. Candidus en fr. Wigbertus, de meest vooruittredende figuren uit die eerste tijd, leidde hij het colegio tot een hoge, zij het korte bloei. Het onderwijs en de verzorging van de kinderen had spoedig een zodanige reputatie gekregen, dat het instituut in 1891 al zestig leerlingen telde. In 1896 was dat aantal tot 84 gestegen. Maar toen kwam de terug-uitgang. Twee oorzaken leidden daartoe. Dat was op de eerste plaats de stichting van de kostschool in de stadswijk Schaarlo, onder de naam „Colegio Baralt", en een soortgelijke inrichting in Maracaibo; vervolgens waren het de politieke verwikkelingen in de Zuidamerikaanse republieken. Ze maakten een abrupt einde aan een bloei van weinige jaren. Menselijkerwijze gesproken was het een te vroeg einde. Een gelukkige omstandigheid kan men evenwel noemen, dat door de opheffing van het internaat fraters vrij kwamen voor de Curaçaose volksjeugd, hetgeen voor het eiland zelf een voordeel was.

In een kort overzicht zullen we de lezer een beeld trachten te geven van de situatie van het katholiek onderwijs vóór de eeuwwisseling. Tegelijk kan men dan zien hoe vanzelfsprekend het was, dat de fraters daarin een taak op zich namen.
In 1885 was de missie begonnen met katholieke scholen op te richten. Op Pietermaai verrees de St.-Jozefschool, terwijl in juli van hetzelfde jaar, in een gehuurd huis, de eerste school voor katholieke jongens begon op Otrabanda. Toen in 1886 drie jongemannen op Curaçao arriveerden, bezield met een echte apostolaatsgeest, beschikten die scholen over uitstekende onderwijzers. Het waren de heren A. Maane, F. v. d. Donk en Chr. Gijzen.
In oktober van het jaar 1890 richtte Mgr. Joosten het eerste verzoek aan pater Superior de Beer om fraters beschikbaar te stellen voor de bestaande dagscholen op Otrabanda, alsmede voor een school die men van plan was op te richten in de nabijheid van het colegio. Daarvoor werd in

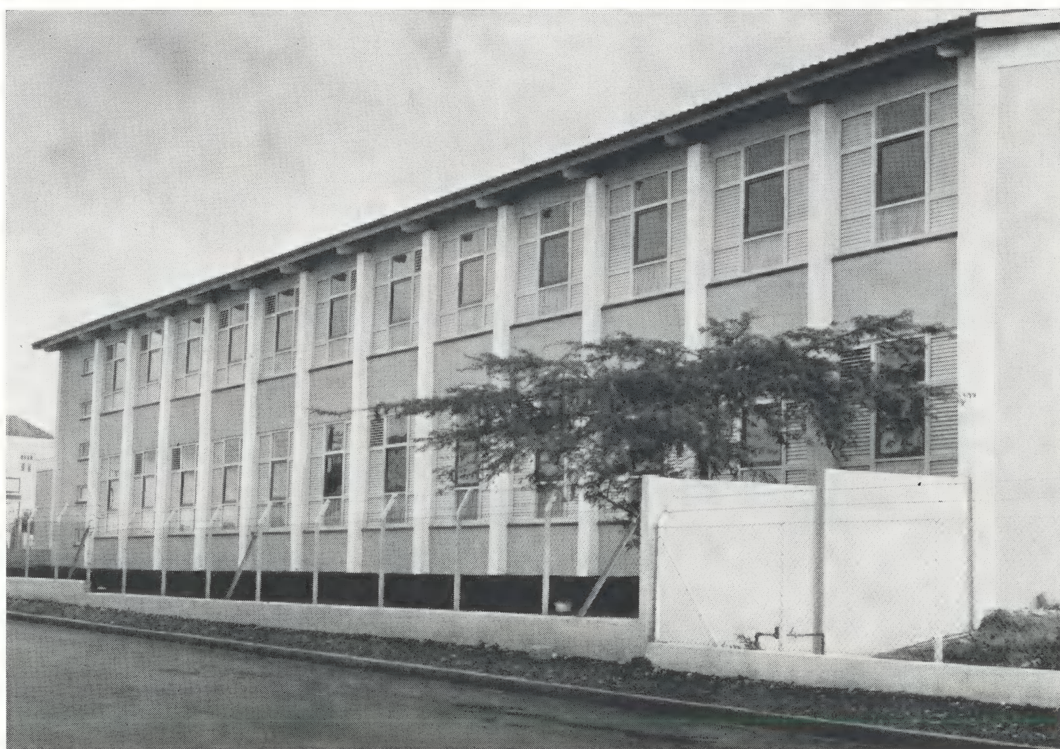
fr. Richardus Wirtz, een opvoeder bij de gratie Gods, wiens invloed thans nog merkbaar is.

januari 1891 de eerste steen gelegd; precies een jaar later begon fr. Richardus op de St.-Vincentiusschool zijn zegenrijk werk. In 1888 was men met de St.-Annaschool begonnen in een overgebleven gaanderij van een afgebroken huis, gelegen bij de St.-Annakerk. In juli van datzelfde jaar verhuisde die school naar het huis van J. S. Joubert in de Frederikstraat, in de volksmond al gauw „de school op de berg" genoemd. In de eerste maand van 1893 namen de fraters die school over. Frater Richardus kreeg er de leiding. Na drie jaar werd ze onder hetzelfde hoofd verenigd met de St.-Vincentiusschool.
In 1897 volgde de overname van de St.-Jozefschool op Pietermaai, waar fr. Radulphus de heer Gijzen opvolgde, die repatrieerde. Tenslotte was er nog de St.-Aloysiusschool, onmiddellijk achter de St.-Annakerk gelegen.
Nadat de heer Maane al te vroegtijdig aan de gele koorts was overleden, had de heer Van der Donk met vier andere leke-onderwijzers die school onder zijn zorgen genomen. Maar dit zou niet lang duren, want deze uitnemende man voelde roeping voor het priesterschap. Na zijn wijding bleef hij nog anderhalf jaar hoofd van de school, en werd toen opgevolgd door fr. Gaudentius. Dat was in 1898. In januari 1904 werd die school samengevoegd met het St.-Thomascollege, dat reeds in 1902 zijn poorten geopend had voor externe leerlingen.
Als we in verband met dit overzicht een figuur uit het katholiek volksonderwijs op Curaçao in het licht mogen stellen, dan is dat fr. Richardus. Zijn borstbeeld, door dankbare leerlingen geschonken, heeft nog jaren na zijn dood de voorgevel van de St.-Vincentiusschool gesierd. Maar zijn faam, opvoeder bij de gratie Gods, leeft thans nog voort bij de oudere generatie. Hij had zo'n bewonderenswaardige invloed op zijn jongens en ook op de ouders, dat die nog merkbaar is. Meer dan veertig jaar heeft hij als hoofd van zijn school moeite noch tijd gespaard om in zijn jongens de kiem te leggen en te ontwikkelen, waardoor zij konden uitgroeien tot mannen van karakter. Zijn grootste kracht was daarbij zijn voorbeeld, waardoor zijn woorden iedere vorm van schijn of vertoon misten, en wortel schoten in de jeugdige Curaçaoënaars. Gepaard met een ongeveinsde hartelijkheid en een zich uitslovende liefde, o.a. ook in zijn zogenaamde „Club", waarin hij de jeugd op zondagnamiddagen bijeenbracht, moest deze eerlijkheid weerklank vinden in hun harten. Hij raakte daarmee immers een der meest essentiële ziele-eigenschappen die de Curaçaose jongen tot op deze dag tot sieraad strekken: vertrouwen gebaseerd op waarheid en goedheid.

De nieuwe St.-Jozefschool op Pietermaai, die de oude verving waarvan fr. Radulphus in 1897 het hoofdschap overnam.

Het Richardus-college, genoemd naar fr. Richardus, in 1961 in gebruik genomen.

Fier en vrij zwervend door de Knoek.

CONTACTEN NA EN BUITEN DE SCHOOL

DE EERSTE STAPPEN OP NOG ONBETREDEN PADEN DOOR FRATER WIBERTUS RIETMAN

In welk jaar het was, dat de fraters de jeugd van Curaçao ook buiten de schooltijd in hun zorgen gingen betrekken, is moeilijk na te gaan. De oprichters van clubs en verenigingen die thans nog in leven zijn, weten het zelf ook niet meer. Want hoe ging het? Zo natuurlijk en vanzelfsprekend als maar denkbaar is. Enkele jonge fraters, direct gereed als er voor de jongens iets gedaan kon worden, trommelden op vrije dagen een handjevol knapen van hun school bijeen om te voetballen. Even enthousiast als de spelers vuurden zij hun jongens aan, als die glimmend van het zweet en luid schreeuwend op hun blote voeten achter de bal aanrenden.
Organisatie was daar helemaal niet bij. Het eerste feit, dat op enige vastheid duidde, was het kiezen van een naam. Merkwaardigerwijze noemden zich de jonge voetballers 'Jong Holland'. Voetbalbroeken en shirts werden bijeen gescharreld en de goalstenen werden vervangen door serieuze goallatten. Men kwam op de gedachte ernstig te gaan trainen. Er groeide een organisatie. Het was de tijd, dat de leiders zich niet langer beperkten tot aanvurend geroep als van supporters, maar met ernstige gezichten en kennersblikken langs het lijntje stonden, de prestaties keurend en bedacht op de groei van hun club. Ja, de groei van hun club: zij hadden daarin een taak leren zien. Een buitenschoolse taak.
En als de fraters Alardus, August en Leopold na afloop bezweet en bestoft naar huis gingen, wisten zij, dat ze hun tijd niet hadden verknoeid.
Maar ook op een ander terrein ontstonden buitenschoolse activiteiten. We herinneren ons de welluidende naam van de jongensclub 'Reunion Chiquito di San José'. Fr. Richardus zat het nog in de weg, dat de grotere jongens van de St.-Vincentiusschool hun vrije tijd verlummelden door langs de straten te slenteren. Daar moest wat aan gedaan worden. En de energieke man deed er wat aan, op zijn eigen energieke wijze. Hij richtte een club op, waar de lui het naar hun zin hadden. Er werd gezongen, ze speelden dam en domino, de biljartballen rolden over het groene laken. Er was vermaak en pret in overvloed. De jongen zwoeren bij hun frater die hun dat alles verschafte. Maar bij al dat vermaak hield Richardus de teugels in de hand. En dat ging hem af. Een ernstige blik was ruim voldoende om het stemrumoer binnen redelijke grenzen te houden, wanneer zijn knapen wat al te uitgelaten werden. Maar ook de ouders waren in hun schik met de club. Op de dagen dat fr. Richardus en Sidonius de jongens onder hun hoede hadden, waren zij gerust. „Ze zijn goed bewaard", zeiden ze, „en ze komen op tijd thuis."

En zo ontstond ook op Scherpenheuvel een voetbalclub uit het samentreffen van ongewenste omstandigheden en 't bezorgde hart van een frater.
Fr. Tharasius zag het met lede ogen aan, dat zijn pupillen maar moeilijk hun vrije tijd konden vullen. Daar moest raad geschaft. Voor de sportsman die Tharasius was, waren daar geen lange overpeinzingen voor nodig. Hij stapte met zijn troepje de heuvel af om op een veldje vol stenen en omzoomd door cactussen 'de grondslag' te leggen voor een heuse voetbalclub. Vooralsnog de grondslag maar alleen, want de tijd, dat er op de Antilliaanse sportvelden gekampt zou worden om de 'Tharasiusbeker' en dat sportjournalisten, in opdracht van hun krant, moeizaam de heuvel zouden beklimmen voor de 'commentaren van hun speciale verslaggever' lag nog ver in de toekomst. Maar laten we die leggers van de fundamenten niet vergeten. Wie op de dag van vandaag een drievoudig hoera roept voor het mooie miniatuurstadion met kleedkamers en verlichting, dat nu de rijkdom van Scherpenheuvel uitmaakt, mag om de schoonheid van de oogst de zaaiers niet vergeten.
Toch was het niet alleen de vrijetijdsvulling, die er de fraters toe

aanzette om zich buiten hun schoolarbeid met de jeugd te bemoeien. Van geheel andere aard was de aanleiding tot het ontstaan van de bond van oud-leerlingen van het St.-Thomascollege, die op 30 januari 1928 werd opgericht. Van de St.-Thomaskring konden lid worden die gestudeerd hadden op het college en nog niet waren getrouwd. Deze jongemannen ondervonden in hun diverse werkkringen, dat het van het grootste belang was goed op de hoogte te zijn van allerlei godsdienstige problemen. De contacten met andersdenkenden wekten in hen de behoefte aan meer grondige kennis van de godsdienst. Dat was nodig als zij hun mannetje wilden staan bij disputen die herhaaldelijk ontstonden. Zij voelden er niets voor om zich te bepalen bij een zwijgend protest, wat hen allerminst lag. Daarom klopten zij bij hun oud-leermeesters aan om een oplossing in deze aangelegenheid. Hun bijeenkomsten waren dan ook dikwijls debatavonden naar aanleiding van godsdienstige onderwerpen. Zo was het in het begin, maar later kwam men er vanzelf toe het aangename met het nuttige te verbinden. Men ging tennissen en turnen en er werden toneeluitvoeringen op touw gezet. Er zat een sterke innerlijke groei in de bond. De laatste twee decennia ontwikkelde zich de kring tot een sociëteit, die nog steeds als culturele vereniging een nuttige plaats inneemt in onze samenleving, maar die men op het ogenblik allerminst een vorm van jeugdbeweging kan noemen.
In de eerste jaren van het bestaan traden respectievelijk als voorzitters op de paters Hulsman O.P., Van de Looy O.P. en Brada O.P. Later liet men de voorzittersstoel over aan een leek door de leden gekozen en stelden zich de paters tevreden met hun taak als geestelijk adviseur.
De band met de fraters bleef bewaard, doordat het hoofd van het St.-Thomascollege steeds optrad als toegevoegd bestuurslid. Frater Rigobert werd spoedig zijn rechterhand en een graag geziene gast op de bijeenkomsten.

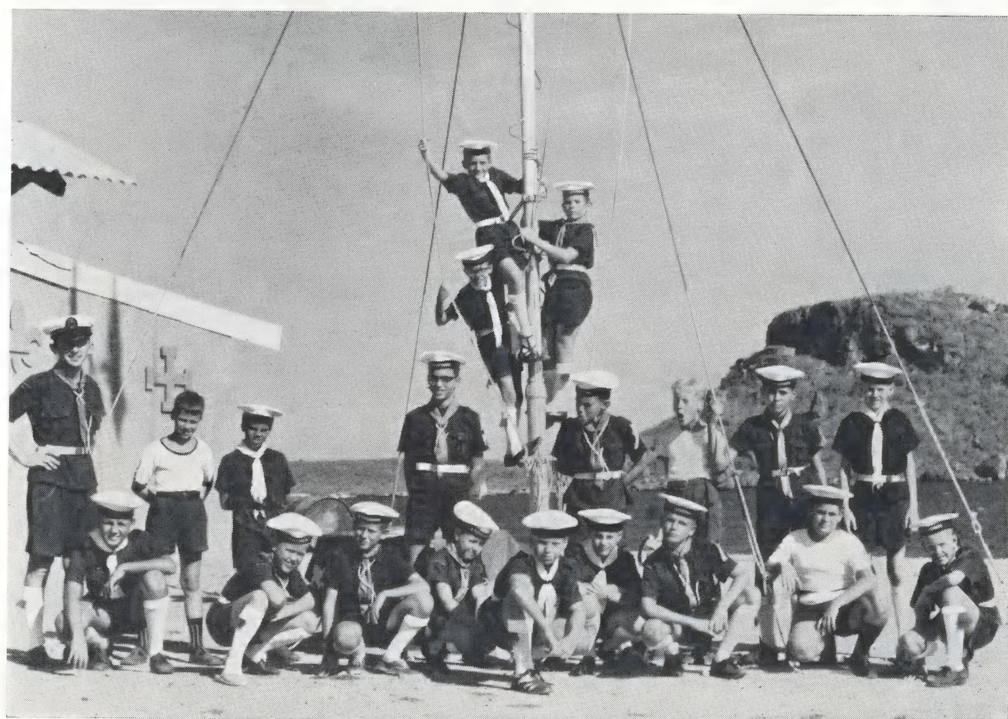
Ook de oud-leerlingen van Scherpenheuvel hernieuwden het onderling contact in een bond, de St.-Vincentiusvereniging. Dat een dergelijke band zeer nuttig kan werken, zal niemand betwijfelen, maar er zijn omstandigheden die het moeilijk maken zo'n instelling het hele jaar door effectief te laten werken. In ieder geval bestaat een van de hoogtepunten van de activiteit in de samenkomst van oud-leerlingen op Goede Vrijdag. Fr. Casimirus, de onvermoeide voorvechter van zijn vroegere jongens, brengt dan de leden van de bond samen op de heuvel, hun vroeger 'home', voor een dag van bezinning. En dan is er op Scherpenheuvel nog de fanfare van oudleerlingen, 'St.-Vincentius', die van tijd tot tijd optreedt om de feestelijkheden op het eiland op te luisteren.

De jeugdbeweging neemt vaste vormen aan

Rond 1930 deed het spel van verkennen zijn intrede op de Antillen. Er bestond op Curaçao al een neutrale padvindersgroep.
Op een van zijn visitaties werd met fr. Tharcisio, Superior Generaal, het plan besproken om een katholieke verkennersgroep op te richten. Hij gaf aan de fraters verlof om zich daarvoor beschikbaar te stellen. Het was juni 1935. Pater De Bruyn O.P. was de initiatiefnemer en fr. Canutus, hoofd van het St.-Thomascollege werd als hoofd van de verkennerij benoemd, omdat de beweging voorlopig tot de school beperkt zou blijven. Uit leerlingen van het college vormde fr. Anthimus een eerste troep. Fr. Odulfinus, Andreas, Anthimus en Serapion ontpopten zich als geboren leiders, maar moesten zich jammer genoeg terugtrekken toen men de verkennerij parochiëel ging organiseren. Men vreesde door deze uitbreiding een versnippering van krachten, en besloot daarom, hoe ongaarne ook, om dit terrein van jeugdzorg te verlaten. Maar niet voor goed. Want op het ogenblik, in het jaar 1961, hebben de r.k. zeeverkenners in frater Benno een schipper, die tijd noch moeite spaart voor zijn 'mannen'.
Maar niet alleen voor de verkennerij bleken de dertiger jaren een gunstige tijd. Nog andere initiatieven leverden verblijdende resultaten op. Zeker was daarop van invloed de steun van Mgr. Verriet, wie de jeugdzorg zo na aan het hart lag, en die zich steeds enthousiast toonde als er iets ondernomen werd in verband met de vrije-tijdsbesteding van de schoolgaande jeugd. Fr. Johannes de Deo richtte een muziekkorps op; ook op Scherpenheuvel en Bonaire kwam er een tot stand; fr. Fidelius nam de leiding op van sportclubs en fr. Arnoud zocht liefhebbers bijeen voor een zangkoor. En speciaal mag wel genoemd worden het voetbalteam 'Jong Curaçao' van Sithoc, en dat van Scherpenheuvel, elftallen die nu in de officiële competities meespelen. Frater Andreas Lemmers heeft in verband hiermee veel goed werk gedaan. Zoals ook anderen. Op zijn minst hebben vier grote sportclubs hun ontstaan te danken aan de fraters, die zich evenwel terugtrokken, toen zij uit de leden competente voormannen hadden gekweekt. Zij hadden het zaad gezaaid, de vruchten lieten zij graag plukken door anderen.
Tot slot moeten we nog iets zeggen van een vorm van jeugdwerk, die, naast de verkennerij, op het ogenblik de grote massa van de Curaçaose mannelijke jeugd binnen haar organisatie herbergt: de

Fr. Andreas, fr. Serapion en fr. Odulfinus waren met fr. Anthimus de eerste leiders van de katholieke verkenners.

„Schipper" fr. Benno Essers bij zijn frisse troep zeeverkenners.

Een groep van de Jonge Wacht op Wishi.

Fr. Anthimus Smit.

Jonge Wacht. In 1937 werden enkele fraters door Mgr. Verriet uitgenodigd om zich gezamenlijk te beraden over deze vorm van jeugdwerk, waarin een groot aantal jongens tussen twaalf en zeventien jaar konden worden ondergebracht. Een paar jaren tevoren had de bisschop in Nederland kennis gemaakt met de Jonge Wacht en de Jonge Werkman, en er sympathie voor opgevat. Fr. Arnoud volgde onder zijn vakantie 'n leiderscursus te Soesterberg en zou nu als diocesaan leider, tevens hoofdleider van de groep op Pietermaai, het werk gaan schragen. Sint-Anna kreeg frater Basilius als hoofdleider. Het zegenrijke werk was daarmee begonnen. Als blijk van zijn sympathie kwam de bisschop zelf de groepen installeren.

Toch heeft het, ondanks dat hoopvolle begin, enkele jaren geduurd voor de Jonge Wacht zijn grote bloeiperiode beleefde. Toen in het Nederland van na de Tweede Wereldoorlog de Jonge Wacht verdween, zochten de hoofdleiders naar nieuwe vormen om het begonnen werk meer geschikt te maken voor kernvorming. Onder de energieke en onbaatzuchtige leiding van pater Lankveld O.P., die als reorganisator 'the right man on the right place' was, gaven frater Pancraas en Fabius er de huidige vorm aan. De broeders van Dongen richtten na hun vestiging op het eiland bij hun scholen nieuwe groepen op; frater Lambrecht deed hetzelfde op Bonaire, en thans is het groene uniform een vertrouwde verschijning, zowel in en buiten Willemstad als in Kralendijk.
Ruim 900 Jonge-Wachters bewijzen op het ogenblik, dat deze vorm van jeugdbeweging heeft ingeslagen bij de Curaçaose volksjongen. De eerste werkers van 1937 kregen in de loop van de volgende vijfentwintig jaren het volle gelijk. Een groot aantal leiders, door en voor de Jonge Wacht gevormd, staat paraat, tezamen met de broeders van Dongen en de fraters van Tilburg, voor een nog schonere toekomst.

Scherpenheuvel, na de uitbreiding van 1937. Op de voorgrond fr. Josaphat van Limpt die de sport leidt.

De zeeverkenners van „schipper" fr. Benno, die het ruime sop gekozen hebben.

GOED GEBOEKT

DOOR

FR. ANTON VAN OIRSCHOT

Een onderwijzer zonder schoolboek wordt soms een stokpaardruiter, vaak een avonturier en meestal een dwaalgids. Het belang van goede schooluitgaven hoeft dan ook niet verder beredeneerd te worden. Welke schoolboeken gaven de fraters nu uit op de Antillen? Daarover kan men lezen in het hier volgende overzichtje.

Op het St.-Thomascollege te Willemstad bevindt zich in het archief een verzameling van de schoolboeken die in de loop der jaren door de fraters geschreven zijn voor de Antillen. De verzameling vertoont hiaten, van volledigheid is geen sprake.

Nu is dat niet zo belangrijk voor het artikeltje dat hier volgt. Het beoogt namelijk geen volledigheid, en het kan ook niet de bedoeling zijn de verschillende uitgaven in hun afhankelijkheid van elkaar te bespreken; daarvoor zou meer ruimte nodig zijn. Het is overigens wel duidelijk, dat juist die wordingsgeschiedenis de publicaties eerst op hun juiste waarde zou doen waarderen. Dán pas zou men het duidelijkst zien, dat men telkens weer streefde naar verbetering, dat men geen genoegen nam met wat niet meer voldeed aan de eisen van de eigen tijd. Wie de moeite deed, dit uitvoerig na te gaan, zou zich wel wachten geringschattend neer te zien op vroegere schooluitgaven, ook al is er een opvallend verschil met onze tegenwoordige uitgaven. Wij doen immers niets anders dan wat onze voorgangers deden: aanpassen aan nieuwe inzichten, toepassen van conclusies uit eigentijdse theorieën. We moeten vooral niet menen, dat men de uitgaven van onze tijd steeds modern zal blijven vinden. Er zijn zelfs nu al tekorten aan te wijzen, die echter op het ogenblik nog niet te vermijden zijn. Zo is men bijvoorbeeld tegenwoordig nog niet zover, dat er een samenwerking bestaat tussen de schrijvers van de verschillende methoden. Er wordt thans, in 1961, door de fraters gewerkt, en vaak is dat samenwerking met anderen, aan verschillende schooluitgaven. Zo voor aardrijkskunde, voor godsdienstleer, voor Nederlandse Taal en voor Spaans. Straks, over zoveel jaren, zal men ons wellicht verwijten, dat deze methoden te weinig rekening houden met elkaar. Dat coöperatie belangrijk is, zien wij ook nú al wel, maar in feite is het ondoenlijk dit op het ogenblik reeds te verwezenlijken. Ten eerste zou het werk daardoor te omslachtig worden, en vervolgens is het inzicht, dat een dergelijke coöperatie nodig is, nog niet voldoende gerijpt om de praktische toepassing ervan duidelijk te zien. Dat blijft dus eventueel een taak voor de komende generatie. Het is eigenlijk niet billijk, dit nu reeds te eisen. Zo ook moet men er zich wel voor wachten, de didactische inzichten die thans vrij algemeen aanvaard worden, als norm te gebruiken bij de beoordeling van vroegere publicaties. Dit is dus niet louter een piëteit-voor-de-gelegenheid, iets wat we passend vinden voor deze herdenking, maar het is een zakelijke waardering, waarbij we niet vergeten, dat onze tegenwoordige methoden grotendeels ook het resultaat zijn van wat anderen vóór ons presteerden. Zoals fr. Sigebertus Rombouts het uitdrukt in zijn artikel over de pionier fr. Jos. M. Reynders: „Als onze inzichten werkelijk zoveel beter zijn dan de vroegere, dan danken wij dat voor een groot deel aan onze voorgangers. Diè hebben de weg gebaand, het perspectief geopend voor het betere. Wij staan op hùn schouders: als wij verder en klaarder zien dan zij, is dat niet allereerst toe te schrijven aan eigen talent of superioriteit: we zijn in hoge mate schatplichtig aan onze voortrekkers." (Ontmoetingen 9 april 1961)

Maar ter zake: we zouden een overzichtje geven van onze schooluitgaven. Het zijn er vele. Het onderling contact van de fraters, de uitwisseling van ideeën over gebruikte en te gebruiken boeken, deed blijkbaar telkens nieuwe wensen ontstaan. In onze congregatie, die zowel de eenvoud als de liefde tot haar wezenstrekken rekent, is de onderlinge conversatie bovendien van dien aard, dat daarbij een rond oordeel over elkaars werk vanzelfsprekend is. Iedereen kan nogal gemakkelijk achterhalen, wat er aan zijn werk

Frater Martinus v. d. Bosch maakt al ruim 30 jaar de allerkleinsten met schoolleven vertrouwd.

mankeert volgens het oordeel van de medebroeders. Deze waarderende maar eerlijke kritiek heeft ongetwijfeld bijgedragen tot een objectief oordeel over de eigen schoolwerkjes. Het volgende was dan ook dikwijls een omwerking en aanpassing van het vorige. En hier volgt dan nogmaals uit, dat de onderlinge afhankelijkheid van de schooluitgaven een zeer interessant onderwerp zou zijn...... maar daar mogen we hier niet al te zeer op in gaan, is ons gezegd. En nu dan echt: ter zake.

Tot de oudste publicaties die ons archiefje bevat, behoren die van frater Candidus Nouwens. Hij moet een ongemeen talenkenner zijn geweest. Volgens een verhaal, dat oud-leerlingen en vroegere collega's nog graag vertellen, speelde hij het bijvoorbeeld klaar, een boek van Karl May in het Spaans „voor te lezen", terwijl hij de Duitse tekst voor zich had liggen. De leerlingen bemerkten het pas, toen ze het boek wilden inzien om het zelf verder te lezen... Uit de uitgaven zelf blijkt bovendien, dat fr. Candidus zeer modern was voor zijn tijd. Het oudste van zijn boeken, daterend van

Frater Henricus Verstijnen met zijn tweede-klassertjes bij de kerstkribbe.

1909, was een Engelse grammatica van C. van Tiel, aangepast voor Spaanse studenten. De vergelijking van Engelse en Spaanse constructies is consequent doorgevoerd, en bovendien waren er vele oefeningen in opgenomen om juist de eigen moeilijkheden van deze Spaanse studenten in te oefenen. Die studenten waren de leerlingen van het Colegio Santo Tomás, uit Spaanssprekende milieus van Curaçao, Venezuela, Colombia en Santo Domingo. Overigens was het boek niet in de handel. Dit studieboek, met zijn lelijke veel te zware vetdruk naast de magere krantenlettertjes, was dan ook maar een voorstudie. In 1912 verscheen bij B. Herder in Freiburg (D.) 'n „Curso de Inglés", twee deeltjes grammatica met twee deeltjes Lecturas ernaast, die stap voor stap op elkaar waren afgestemd. In 1920 verscheen er een herdruk van. Met het verdwijnen van het Colegio in 1904 — toen verlieten de laatste internen het Colegio; de Spaanse afdeling van het Colegio hield omstreeks 1921 op te bestaan — verloor deze schooluitgave haar betekenis voor ons onderwijs. Of zeggen we dat wel goed? Want dit vergelijkende taalonderwijs is immers een vaak vóórkomend onderwerp van gesprek geweest in die dagen, en veel van die theorieën konden ook bij andere taalvakken worden toegepast, met name bij het Spaans en Nederlands van de Antilliaan.

Om op dit laatste even door te gaan: uit diezelfde tijd is er nog een boekje bewaard gebleven, dat zo ongeveer het enige is wat er in de loop der jaren verscheen m.b.t. het onderwijs in het Nederlands. Het vak zelf was een puzzel, zoals het dat nog is in ons landje, waar zo ongeveer alleen Papiaments gesproken wordt onder de bevolking, terwijl niettemin het Nederland de taal is waarin we onderwijs geven. Een hevige taalstrijd moet er opgelaaid zijn in de jaren 1914-'19. Noemen van voor- en tegenstanders en omschrijven van standpunten zou alleen verwarrend en misleidend zijn, we kunnen in dit artikeltje niet voldoende uitvoerig op de zaken ingaan voor een juiste indruk van die strijd, waarin het sentiment toen een grote rol speelde. Zeker is, dat velen wel duidelijk inzagen, dat er iets moest gebeuren met de didactiek van het Nederlands. De in Nederland zelf gebruikte methoden veronderstelden te veel en hielden te weinig rekening met de eigen moeilijkheden hier te lande. Wat fr. Candidus gedaan had voor zijn Spaanse studenten die Engels gingen leren, dat had eigenlijk ook moeten gebeuren voor de Papiamentssprekende jeugd die Nederlands ging leren. Het is niet zover gekomen. Alleen het daarjuist aangeduide boekje getuigt van een juist inzicht in het probleem: het is een Het-woordenboekje, anoniem verschenen, maar met een begeleidende inleiding van W. J. Walboomers, d.i. frater Herman, in 1914 op Curaçao aangekomen en in 1919 gerepatrieerd, een fervent voorvechter van het Nederlands. Het boekje geeft alleen de moeilijkheid, niet de oefeningen en de training die nodig zouden zijn om die moeilijkheid te overwinnen — al geeft de inleiding zeer juiste aanwijzingen voor het gebruik van de woordenlijst. Meer kon praktisch ook nog niet.

Het rustige strand aan de Zuidkust.

Gezicht op „De Tafelberg" bij de Fuikbaai. Rechts de fosfaatontginning.

Zelfs nu we op het ogenblik kunnen steunen op moderner onderzoek en uitgebreide literatuur, blijft dit het grootste van onze schoolproblemen: we moeten een tweede taal aanleren en tevens die taal gebruiken als voertaal bij ons onderwijs. Thans, in 1961, zijn de eerste boekjes verschenen van de methode Zonnig Nederlands (o.l.v. fr. Anton van Oirschot, met als medewerkers vooral fr. Walterus, Hans van de Linden, Ruth Zefrin en Br. Leobertus van de Broeders van Dongen), en dit is dan een poging om de Nederlandse methoden te vervangen door een eigen Antilliaanse schooluitgave, met eigen verhaalstof en illustratie en methodiek. Voor het eerste leerjaar gaat daar een taalzaakonderwijs aan vooraf, waaraan meewerkten fr. Evonius en fr. Martinus, die in samenwerking met de heer Chr. van Koppen tevoren al een eigen leesmethode 'De Eerste Stap' lieten verschijnen voor het aanvankelijk leesonderwijs. Dat men eerst nu, na 75 jaar arbeid op de Antillen, een eigen methode is gaan ontwerpen voor het Nederlands, dat toch het belangrijkste van onze schoolvakken is, ligt ongetwijfeld aan de aard van de taak zelf: 't is behalve een omvangrijke ook een zeer moeilijke en riskante onderneming! Er is overigens nog te weinig van aan de praktijk getoetst om de juistheid van de opzet van Zonnig Nederlands te kunnen beoordelen. Slechts deeltje 1 en 2 zijn verschenen — met een nevenuitgave voor de niet-katholieke scholen — en het is de bedoeling dat de gehele methode voor de lagere school 14 of 15 deeltjes zal omvatten.

Het schrijven van schoolmethoden was natuurlijk des te moeilijker, naarmate men minder steun had aan soortgelijke uitgaven in Nederland. Dat de fraters zich door die moeilijkheid niet lieten weerhouden, kan blijken uit een overzichtje van de uitgaven voor het vak Spaans.

Het was weer fr. Candidus Nouwens die hier het eerste begin maakte, met zijn „Español para niños", uitgegeven in 1912. Na hem komt fr. Gerontius, met „Mijn eerste Spaans Boekje", en daarna Mijn tweede, Mijn derde en Mijn vierde. Deze boekjes werden zeer druk gebruikt, en telkens herdrukt. In 1948 beleefde het eerste deeltje zelfs zijn 8ste druk. Het zijn zeer merkwaardige boekjes. In de inleiding van het eerste deeltje vindt men deze veelzeggende zin: — „Dit boekje is be-

stemd voor kinderen van 9 à 10 jaren, van wie verondersteld mag worden, dat ze zo ver in de Nederlandse Taal zijn, dat ze woordjes en zinnetjes zoals in dit werkje voorkomen, vlot en vaardig kunnen zeggen en begrijpen." Men begon dus in de vierde klas van de lagere school al met Spaans! En dat, terwijl de beheersing van het Nederlands, zoals hier toegegeven wordt, nog zeer pover was. (Overigens droeg niet fr. Gerontius de verantwoording voor het leerplan!) Het boekje bevatte dan ook geen enkele samengestelde zin. Intussen was toch de hele methode zuiver grammatisch opgebouwd. De bezwaren die wij thans hebben tegen dergelijke werkwijzen en praktijken, worden wel niet weggenomen door een motto zoals men dat vindt op de titelpagina van het vierde deeltje:

„Wat jong reeds in 't
geheugen gaat
dat heeft zijn nut wel vroeg
of laat."

Maar de didactische inzichten veranderden intussen. In 1944 verscheen „Primer Libro de Español", door Frs. van Tilburg (dat waren in dit geval fr. Serapion en fr. Canutus), en dit boekje is duidelijk 'n stap in de nieuwe richting. De schrijvers gaven overigens in de inleiding zelf aan, dat niet de meest moderne methodiek was gevolgd: men koos een middenweg. Dat was echter slechts voorlopig, zoals trouwens duidelijk bleek uit de gestencilde aanwijzingen voor de onderwijzer die naast het boekje verschenen: men ging duidelijk in de richting van de geheel directe methode. Onze Spaanse uitgaven zouden die koers blijven volgen. Het tweede deeltje was in dit opzicht al duidelijker, en in 1950 begon de serie „El Puente" (De brug) te verschijnen, een up-to-date directe methode, die thans voltooid is en vier kloeke delen omvat. De „Fraters van Tilburg" die als schrijvers genoemd worden, zijn in ons landje wel allen bekend. Naast fr. Serapion de Jong zijn het fr. Gualbert van Hest en fr. Ludovicus Spijkers, die nog voortdurend werken aan verbetering bij de herdrukken, ook van de aanvullende uitgaven: Palabras (woorden, uitdrukkingen en idioom) en El Puente V-a en V-b, over De Kunst van Vertalen. Het geheel mogen we wel beschouwen als een allermodernste methode, waarin men nergens teruggeschrokken is voor de conclusies uit de allernieuwste inzichten inzake vreemde-talenonderwijs.

De vernieuwing in de didactiek van 't Spaans was geen losstaand verschijnsel. Tegen het einde der dertiger jaren is er een algemene didactische heroriëntering. Het rechtstreekse effect was voorlopig alleen een aantal gestencilde uitgaven voor beperkt gebruik. De oorlog die in 1940 uitbrak, maakte het bovendien noodzakelijk, op die manier het tekort aan boeken aan te vullen. Tenslotte heeft dit een zeer gelukkig gevolg gehad. In die nooduitgaven richtte men zich namelijk meer op de eigen behoeften van de Antillen, en men kwam gemakkelijker los van wat eigenlijk te speciaal Nederlands was. Daarvan getuigen uitgaven als „De Geschiedenis der Antillen, verteld voor jonge mensen", dat zelfs gedrukt werd, hoewel zonder illustraties „wegens de oorlog, speciaal door het gebrekkig contact met het Moederland". Bescheiden noemden de auteurs zich Frs. van Tilburg, in feite had vooral fr. Fidelius het werk gedaan. Maar meerderen werkten aan dit schoolvak, en uit de praktijk, vooral van de school op Pietermaai, ontstond een nieuwe methode: „Geschiedenis voor de jeugd van de Nederlandse Antillen", uitgegeven in 1951, nu wél met illustraties en wel van fr. Enricus. De inleiding van het boek en de aanwijzingen voor de onderwijzer blijven actueel.

Bij Aardrijkskunde zien we eenzelfde, meer nationale oriëntering opkomen. Daaruit is tenslotte „Nos Tera" (= Onze aarde) gegroeid, een volledige Antilliaanse methode voor de lagere school, compleet in drie deeltjes met werkschriften en vragenboekjes en een eigen schoolatlas. In het voorwoord van het eerste deel schreef fr. Walterus de typerende opmerking: „Deze uitgave is geen miskenning van hetgeen reeds over deze stof voor de lagere school, vooral in gestencilde vorm, is verschenen; immers ze is met hetzelfde doel samengesteld, nl. om ons onderwijs op te voeren en aan te passen aan het plaatselijk milieu". De frisse en ruime uitgave van Nos Tera voorzag intussen in een echte behoefte. Deel 1 is thans al herdrukt, nu met medewerking van Drs. H. J. Jansen, die ook al bij Nos Tera 2 en 3 het werk deelde met fr. Walterus, evenals bij de schoolatlas.

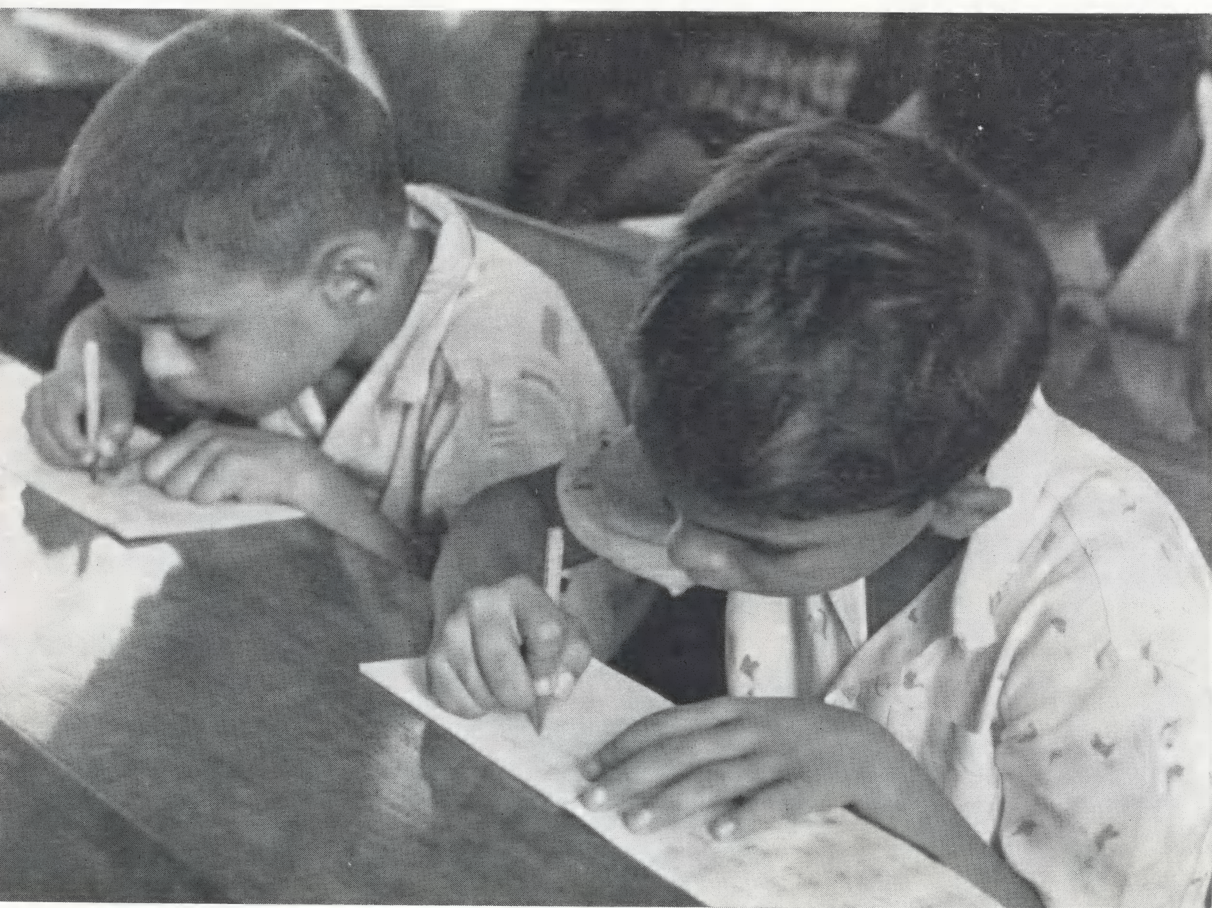
Op de Muloscholen was intussen reeds lange tijd een ander boek in gebruik, en wel „De Nederlandse Antillen en de overige eilanden van de Caraïbische Zee, Venezuela en Colombia", door Fr. M. Realino. In 1938 beleefde dit reeds zijn derde druk. Overigens heeft onze archivaris, fr. Rigobert, gelijk, wanneer hij bij de tweede druk, van 1931, aantekent, dat dit geen tweede druk mocht heten; wat er aan voorafging in 1929 was namelijk niet in de handel; het was een omwerking van twee boekjes van fr. Hermenigild, uit het jaar 1926, die ook enkel op onze eigen scholen gebruikt werden.

Frater Realino had intussen zijn nauwgezette speurzin en didactisch talent ook op ander gebied ingezet. In 1935 verscheen bij onze Boekhandel St.-Augustinus zijn „Plantkunde van Curaçao

Doma di anochi.

voor de Mulo". In 1947 was daar een tweede druk van nodig. Het bijbehorende vragenboekje maakte de uitgave nog bruikbaarder voor de school. Zoals bij aardrijkskunde was het ook nu weer fr. Walterus, die hiernaast een uitgave verzorgde voor de lagere school, thans in samenwerking met fr. Andreas Corsini. „Onder de Tropenzon" verscheen in 1951. Het is jammer, dat deze uitgave bij dit eerste deeltje is blijven steken. Het tweede en derde deeltje zijn wel beloofd, maar nooit verschenen. En dit is des te spijtiger, omdat vooral het bijbehorende werkboekje zo echt fris en modern is opgezet!
Intussen staat thans een gloednieuwe biologie-methode voor de mulo op stapel: „Bunitesa den secura" (= Schoonheid in de Droogte), van fr. Arnoldo Broeders. Wie zijn foto's kent, weet al dat de illustraties in dit boek iets ongewoon moois worden. Over de opzet en de tekst willen we niet voorbarig zijn, maar wat de drukproeven van drukkerij Zwijsen ons daarvan te lezen gaven, was uitermate boeiend. Dat het deskundig zal zijn, kan men niet anders verwachten van de auteur van het zo nauwkeurig verantwoorde „Nuttige en gekweekte Planten van de Nederlandse Antillen".

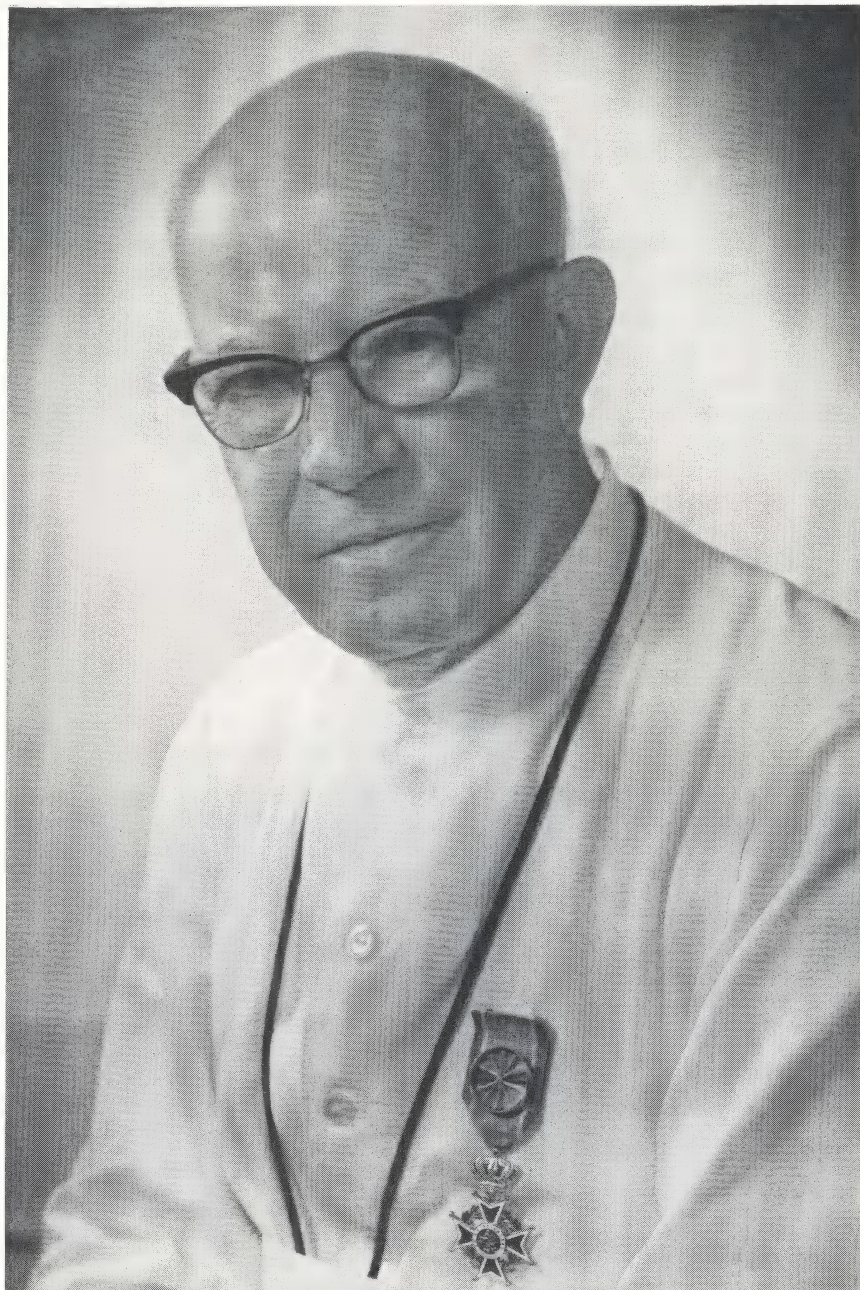
Het overzicht dat we hier gaven, is, zoals gezegd, niet volledig. Maar het illustreert toch wel op frappante wijze, dat de fraters ook in het verleden allerminst van mening waren, dat liefde voor de jeugd op zich al voldoende was bij het werk in de school. Gedegen vakkennis en degelijke hand-

leidingen en schoolboeken zagen zij blijkbaar evenzeer als een vereiste. Of, wellicht juister gezegd: die liefde voor de jeugd blijkt uit de opvallende en voortdurende zorg waarmee aan de schooluitgaven gewerkt werd.
Wel moet ons nog even van het hart, dat de uitgaven op het gebied van de godsdienstleer zo schaars zijn, vergeleken bij onze vele uitgaven op ander terrein. Weliswaar zijn er een 40.000 boekjes van fr. Germanus verkocht, die in samenwerking met fr. Enricus enkele eenvoudige cahiers liet verschijnen: „De Katechismus in beeld" en „Hoe offer ik?" deel 1 en 2. Of is het juist bij dit schoolvak niet nodig, dat men andere dan de Nederlandse schooluitgaven gebruikt?
Deze laatste vraag — die overigens niet tegelijk als antwoord is bedoeld — brengt ons tot een opmerking die wij tenslotte niet mogen achterwege laten.
Zoals uit deze onvolledige opsomming al blijkt, staat een o.i. indrukwekkend aantal schooluitgaven op naam van de fraters. We moeten dat echter niet louter beschouwen als een prestatie van de fraters van Curaçao alléén. Ten eerste was, en is nog, menige uitgave slechts mogelijk in samenwerking met de leke-onderwijzers van onze scholen. Niet alleen is hun belangstelling voor en hun ervaring met voorlopige uitgaven van groot belang geweest, vaak werkten ze ook actief mee aan onze uitgaven. Ten tweede — en daarop doelden wij daarjuist — lijkt ons van nog groter belang: het voortdurend contact met onze medebroeders in het Moederland, de invloed van hun theoretische en praktische uitgaven, en de doorwerking van de geest waarin wij als fraters-onderwijzers werden opgeleid en werkten in onze congregatie. Al is het dan waar, dat het goed gebruik van de methode meer is dan de methode zelf, en dat bovendien een congregatie nog voornamere zaken kent dan het verzorgen van schooluitgaven, toch is wat wij hier opsomden, wél een teken, dat de fraters van Curaçao zich trouwe zonen van Mgr. Zwijsen toonden. Met name hebben zij zich blijkbaar die ene zinsnede uit zijn Regel goed ingeprent: „Wie de arbeid niet bemint, heeft de geest van de congregatie niet."

Fr. Canutus Zebregs.

NAAST DE LAGERE SCHOLEN HET MULO

EEN NOODZAAK DIE TOT ZEGEN WERD DOOR FRATER THEODUUL VAN RIJEN

Eerst in het jaar 1907, onder Gouverneur Van Beek en Donk, kwam een onderwijsregeling voor de kolonie Curaçao tot stand. Naast de lagere scholen van het A-type, beperkt L.O., en van het B-type, gewoon L.O., opende deze regeling de mogelijkheid tot het oprichten van ulo- en muloscholen. Een oud geluid daarbij was, dat de laatste twee schooltypen alleen erkend werden voor het openbaar onderwijs. Ook al hadden de soeurs van Roosendaal en de fraters van Tilburg muloscholen, evenals de openbare bestaande uit acht leerjaren, het zou nog achtentwintig jaren duren, eer deze katholieke scholen als mulo zouden worden erkend.

Het St.-Thomascollege was als internaat opgeheven, de reeds bestaande St.-Aloysiusschool, de zogenaamde muloschool onder leiding van de fraters was naar het oude internaat overgebracht. Toen frater Canutus, aan wie de

eer toekomt van de latere goede reputatie van het onderwijs van het St.-Thomascollege, in 1910 op Curaçao aankwam, had genoemde school twee afdelingen, elk van acht leerjaren. Spaans was de voertaal in de ene, Nederlands in de andere afdeling. Het was nog een kleine school: beide afdelingen hadden slechts vier klaslokalen, die elk twee leerjaren bevatten. De Nederlandse afdeling telde in dat jaar 96 leerlingen, een aantal dat in de daaropvolgende jaren voortdurend zou toenemen, zodat het college uitgroeide tot een ware monsterschool. De Spaanse afdeling kwam in deze jaren te vervallen.
Het leerprogramma was in de eerste jaren, gezien de behoeften van het eiland, nagenoeg geheel gericht op de handel. Het komt ons thans erg overdreven voor, als we horen dat in de vierde klas van deze school reeds begonnen werd met Spaans en Engels, terwijl de leerlingen in de zesde klas een begin maakten met Frans en enkele lessen kregen in de elementaire zaken van het boekhouden. Nog erger: in de zevende en achtste klas werden de pupillen zowaar onderwezen in de Spaanse, Engelse en Nederlandse taal en in handelscorrespondentie. Het eindexamen werd in die jaren door deze school zelf afgenomen en de leerlingen gingen gewapend met een schooldiploma het leven in. U zult misschien een glimlach niet kunnen onderdrukken bij het kennisnamen van zo'n „opgeschroefd" programma.
Men moet hierbij echter bedenken, dat het programma geheel was afgestemd op de directe behoeften van de jongeman die het volle leven inging. Verscheidene eminente Curaçaoënaars vonden in deze opleiding dan ook een geschikte basis voor hun verdere ontwikkeling. Voor verdere studie aan middelbare of hogere studie-inrichtingen was deze opleiding evenwel minder geschikt. Uit Nederland gekomen en hier aangestelde ambtenaren, met name de gouvernementssecretaris, die ambtenaren moest aannemen, moet zijn twijfel hebben uitgesproken aangaande de deugdelijkheid van dergelijke eindexamens. Of het invoeren van een negende leerjaar ten dele ook daaraan moet worden toegeschreven, zegt de historie niet met evenzoveel woorden, wél dat het hoofd, frater Canutus, ten bewijze van de kwaliteit van het werk zijner school aan de inspectie een „gecommitteerde" aanvroeg om zich van de stand van zaken te vergewissen. De inspecteur van het onderwijs in hoogst eigen persoon kwam daarop enige jaren de examens bijwonen, en aarzelde niet met zijn eigen ondertekening de waarde van de diploma's te onderstrepen.

In 1930 richtte de C.P.I.M. (Curaçaose Petroleum Industrie Maatschappij) een eigen school op, die met zes klassen startte, maar mettertijd moest uitgroeien tot een volledige muloschool. De niet-katholieke jongens, wier ouders bij de oliemaatschappij werkten, gingen met een vanzelfsprekendheid over naar de nieuwe school. Uit principiële overwegingen werd er echter wel moeite gedaan om de katholieke leerlingen te behouden. Aangezien de „Isla"-school, de H. A. J. Schroederschool, zou gaan opleiden voor het Nederlandse mulodiploma, beloofde frater Canutus aan de ouders van de katholieke jongens, dat zij diezelfde opleiding ook zouden krijgen op het St.-Thomascollege. Reeds bij het eerste examen gingen er twee leerlingen op en slaagden. Ook de volgende jaren had men eenzelfde succes. Het hoofd deed nu bij het schoolbestuur het voorstel het hele programma naar de Nederlandse mulo te richten en het aantal klassen daarom met een tiende leerjaar uit te breiden. Drie mulojaren bleek voor wie geen uitblinkers waren, een te korte tijd. De bedoeling van deze tiende klas was niet in de eerste plaats uitbreiding van de leerstof, maar verdieping ervan. De eindexamens werden voortaan afgenomen onder toezicht van een gecommitteerde. Als zodanig trad steeds de inspecteur van het onderwijs zelf op. De Gouverneur vond het best en, hoewel niet con amore, volgden in 1939 de twee openbare scholen, de Hendrik- en Wilhelminaschool, dit voorbeeld.
In 1937 kregen de Antillen een nieuwe inspecteur van onderwijs in de persoon van Dr. W. J. Goslinga. Die werkte hard om de Nederlandse mulo-examens voor alle muloscholen in te voeren. In december 1939 legden veertien jongens van het St.-Thomascollege met goed gevolg dit examen af. Het was dat jaar de enige school die zich voor dat examen gepresenteerd had, omdat de andere scholen eerst een jaar later dan het St.-Thomascollege met de tiende klas begonnen waren. Het schooljaar, dat liep van januari tot december, moest een wijziging ondergaan, want de H. A. J. Schroederschool deed het liefst examen in juli in verband met een aantal jongens die in Nederland voor verdere studie aansluiting zochten. Om voor de leerlingen dezelfde voordelen te verwerven werd in de jaren '40 en '41 ook op het St.-Thomascollege omgeschakeld naar een cursusjaar van september tot september.
Intussen was de tweede wereldoorlog uitgebroken en zag men zich afgesneden van alle contact met Nederland. Er gingen nu stemmen op om te komen tot een middelbaar onderwijs voor Curaçao. Er werd besloten een openbare A.M.S. op te richten. De vierjarige mulo bleef intact en zou als

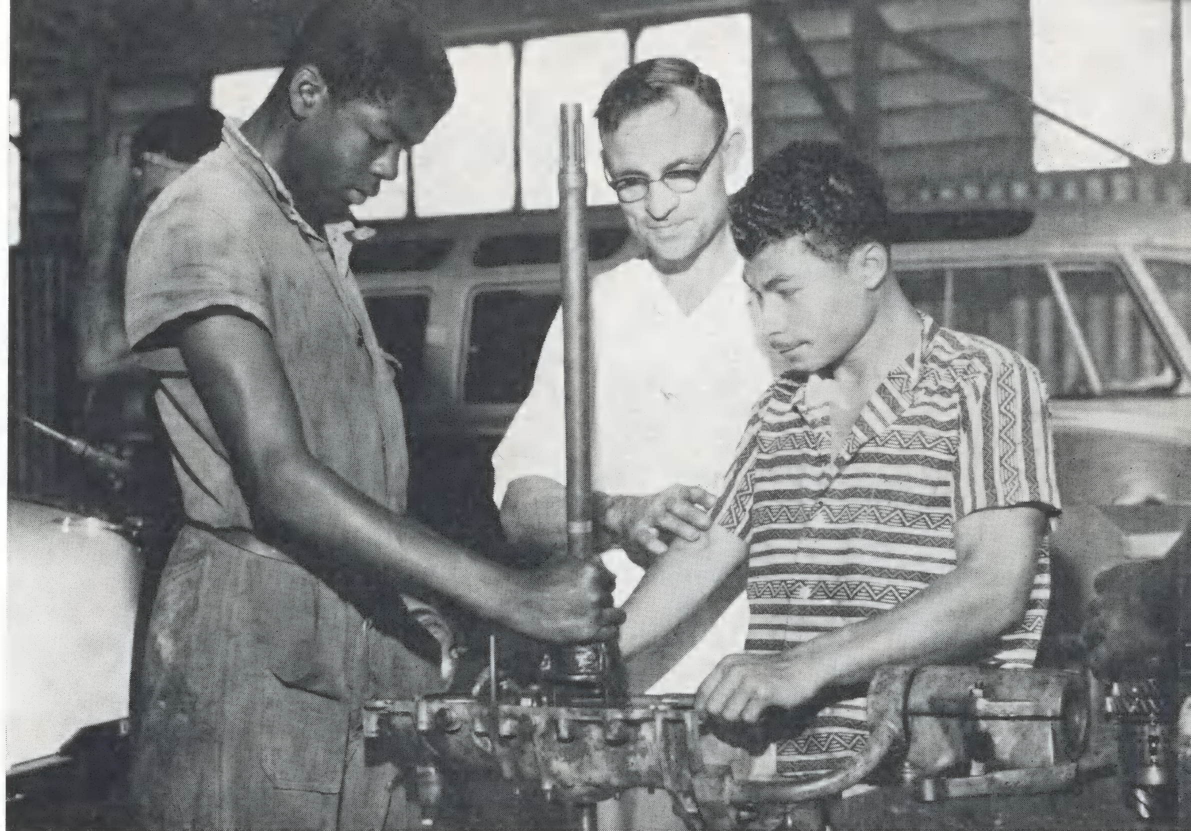
HUIZE SCHERPENHEUVEL

INTERNAAT
VOOR

OPVOEDING
ONDERWIJS
VAKOPLEIDING

DOOR
FR. SERAPION DE JONG

Boven het landschap uit staat Huize Scherpenheuvel — een witte burcht op de kruin van een rots — scherp afgetekend tegen 't blauw van de hemel de strakke contouren van de effen, honderd meter lange gevel, die de daarachter liggende woon- en werkplaatsen vriendelijk dekt. Bij allen

Bij fr. Corinus van Rossum in de garage van Scherpenheuvel. Het begint met schuren en krabben, maar de jongelui leren er het hele vak.

Fr. Josaphat van Limpt in een der oudste bedrijven; hij maakt de jongens niet alleen vertrouwd met de theorie van het timmervak, maar ook met de praktijk.

die op zee of op 't land passeren, roept dit zonovergoten complex, dat over het omgevende grauw van het landschap domineert, onwillekeurig de vraag op: Wat is dat voor een gebouw?
Ik zal trachten op deze vraag een antwoord te geven, want al wordt het oog van de lezer niet getroffen door het uiterlijk beeld, ik mag veronderstellen dat in het hart van allen die belangstelling hebben voor het werk van de Congregatie der Fraters van Tilburg, dezelfde vraag leeft.

Terugblik in de geschiedenis

Toen de Zeereerw. Pater Frie, pastoor van de parochie Santa Rosa, in 1885 het jongensweeshuis stichtte, zal hij de evolutie die dit liefdewerk in betrekkelijk korte tijd zou doormaken, wel niet hebben kunnen voorzien.
Hij begon met zeven pupillen, die onder leiding van een wezenvader en -moeder, twee bewoners van zijn parochie, in drie met elkaar verbonden hutten werden gehuisvest. Na een grootse bedelcampagne in verschillende landen van Europa en Amerika kon de enthousiaste stichter beginnen met de voor die tijd moderne, en voor Curaçao zelfs gewaagde bouw van het eigenlijke weeshuis, met werkplaatsen en klooster annex. Dit complex, vlak bij de kerk van Santa Rosa, kwam gereed in 1891 en werd een jaar later betrokken door de Zusters Dominicanessen van Voorschoten, die de leiding van het internaat op zich namen. Helaas bleek al spoedig dat zij geen voldoende overwicht konden krijgen op de jongens. Vijf jaar later moest dan ook worden aangeklopt bij de Salesianen in Turijn met het verzoek de stichting over te nemen. Aangezien deze vooruitstrevende congregatie ingesteld was op het geven van ambachtsonderwijs en bovendien vergevorderde plannen had om in Nederland een huis te openen, ging zij op het verzoek in. Voor zusters en jongens moet het een opluchting geweest zijn, toen dit verzoek werd ingewilligd.
Twintig jaar lang heeft een handjevol bezielde missionarissen — meestal drie of vier, soms zelfs maar twee — hier met voorbeeldige ijver en bewonderenswaardige moed gewerkt, en dat onder zeer behoeftige omstandigheden. In 1914 dwong de oorlog hen zich terug te trekken. Zo kwam het, dat Mgr. Vuylsteke in 1915 contact opnam met frater Radulphus om de fraters voor het weeshuis te interesseren. Hoewel de missieoverste er zeer sympathiek tegenover stond, ontveinsde hij zich de moeilijkheden geenszins. De frater waren destijds niet voorbereid op het geven van ambachtsonderwijs. De opleiding — voor zover daarvan gesproken kon worden — had slechts ten doel in de eigen kleine behoeften te voorzien. Bovendien achtte hij de tijd niet opportuun: er waren omstandigheden die de overkomst van nieuwe fraters erg riskant maakten. Nadat frater Radulphus in 1916 tot Superior Generaal was gekozen, kon deze, ondanks de vrij onzekere toestand, de Generale Raad tot het besluit van overname bewegen. Voor de Congregatie was deze beslissing zonder twijfel een groot offer, maar tevens een bewijs te meer van die moed en dat sterke Godsvertrouwen, die voor de Congregatie zo zegenrijk zijn geweest.
De officiële datum van de overname was 22 november 1917, een dag waarmee de Congregatie haar schoonste bladzijde opende in de geschiedenis van haar werk op de Antillen. Het dwingt onze bewondering af. Immers, zonder pedagogisch-geschoolde en vakbekwame mensen, met volkomen verwaarloosde werkplaatsen en geen cent in kas om te beginnen (voor de noodzakelijke behoeften moest men *f* 50,— gaan lenen bij de Directeur van het St.-Thomascollege), hebben de fraters het gepresteerd niet alleen dit liefdewerk in stand te houden en uit te breiden, maar zelfs tot zulk een bloei te brengen, dat het ook de oprechte bewondering wekte bij de vele hooggeplaatste personen op Curaçao en elders, die het instituut met een bezoek kwamen vereren. Apart mag hier zeker vermeld worden het eervolle bezoek van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana in maart 1944.

De beginjaren waren moeilijk. Drie fraters, onttrokken aan de toch al onderbezette scholen, werden voorlopig met de zorg van de veertig weesjongens belast. Men wachtte inmiddels op nieuwe fraters, die door het Hoofdbestuur na de oorlog zouden worden uitgezonden. Het zouden beter onderlegde krachten zijn voor het geven van praktische leiding in de bedrijven.
Ook na de oorlog bleef het echter passen en meten, vooral, omdat het aantal aanvragen voor opname met het jaar toenam. Het weeshuis van Pastoor Frie was berekend op dertig jongens; bij de overname was het aantal al gestegen tot veertig; in 1920 zat men met het hopeloze probleem éénenzestig jongens te moeten herbergen. Er moest dringend een oplossing gezocht worden. Geld voor uitbreiding was er niet; gelukkig was bij Monseigneur de goede raad niet duur. Hij gaf in overweging te verhuizen naar het vroegere seminarie, dat de Bisschop van Mérida (Venezuela) voor zijn bisdom had laten bouwen op de plantage Scherpenheuvel en dat al vanaf 1901 leegstond. Daar kreeg men de beschikking over meer dan voldoende woonruimte en over een uitgestrekt terrein. De werkplaatsen konden er royaal worden ingericht en zelfs zou men kunnen voldoen aan het dringende verzoek om meer pupillen aan te nemen. In drie jaar liep het aantal op tot 87. Vanaf 1922 stonden alle afdelingen van de „ambachtsschool", die intussen was uitgebreid met een drukkerij, wasserij en boekbinderij, onder leiding van een frater. Er werd prima werk afgeleverd, de bedrijven kregen een goede naam, zodat de noodkreet om orders, zo frequent in vroeger jaren, verstilde.
In 1926 kon het bestuur een circulaire richten aan de edelmoedige donateurs onder alle gezindten en sociale klassen van het weinig welvarende eiland, om hen te danken voor de geregelde, royale steun in het verleden en hun mededelen dat Huize Scherpenheuvel het stadium van „self supporting" had bereikt.
De laatste grote uitbreiding had plaats in 1936. De fraters, die tot dan toe waren ondergebracht in het oude vervallen landhuis, moesten een menswaardiger woning krijgen en bovendien was, door het steeds groeiende aantal jongens, een horizontale splitsing in een schoolgaande en schoolvrije groep dringend noodzakelijk geworden. Om in de behoefte aan voldoende recreatieruimte te voorzien werd in 1953 de timmerwinkel verplaatst naar een nieuw,

Fr. Thomas van Riel in de kleermakerij. Ieder jaar behalen een paar leerlingen een Nederlands coupeurs-diploma.

ruim gebouw op ongeveer honderd meter afstand van het internaat. Met deze uitbreiding was de capaciteit opgevoerd tot 120 à 130, een toestand die bestendig bleef totdat in 1959 de groep der kleinsten naar Huize San Fernando op Soto trok. Als daar straks 't nieuwe fraterhuis klaar is, krijgt men de beschikking over vier moderne paviljoens met elk een woonruimte voor 24 jongens. In het oude kloosterbolwerk „Huize Scherpenheuvel" verblijven thans 75 jongens, welk aantal met betrekkelijk geringe kosten zou kunnen worden opgevoerd tot 90.
Een indeling in kleine groepen is bij de tegenwoordige organisatie voor de schoolvrije groep financieel zeker niet verantwoord: in de werkplaatsen valt het groepsverband immers uiteen, evenals bij de sportactiviteiten na de werktijd. De twee nu bestaande groepen zijn alleen gescheiden in de eetzaal en slaapzaal. Ze zijn feitelijk nooit „thuis". Bij 'n strenge scheiding zou bovendien een spanning gewekt worden om toch onderling contact te maken of te onderhouden, hetgeen uit pedagogische overwegingen bij deze leeftijdsgroepen niet wenselijk zou zijn.

Evolutie in het karakter van dit jeugdwerk

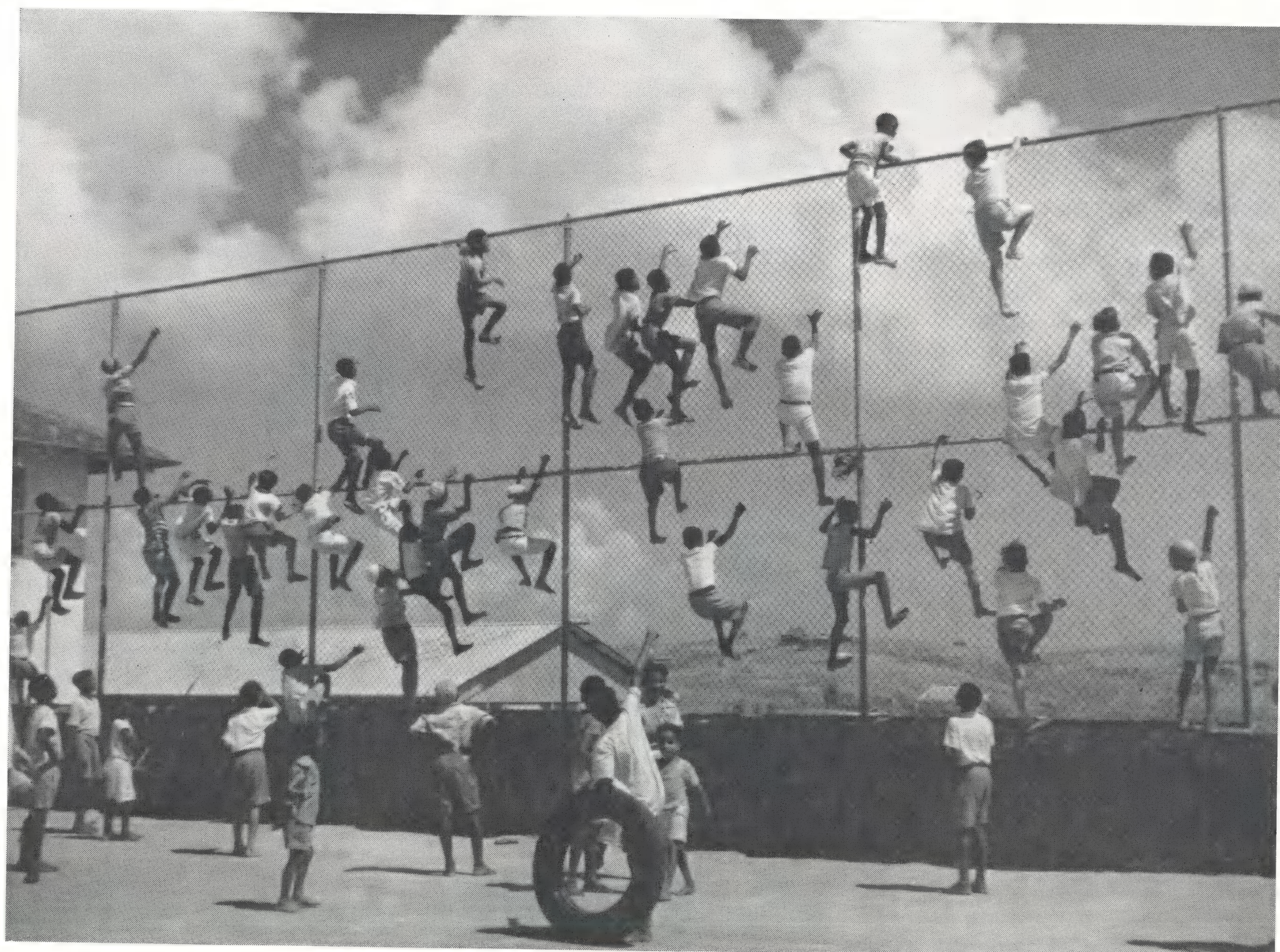
Tot de overname in 1917 werden in het internaat uitsluitend wezen opgenomen, in leeftijd variërend van 5 tot 16 jaar. Uit financiële overwegingen openden de fraters naast de „ambachtsschool" een school voor gewoon lager onderwijs, waarin ook externe leerlingen werden toegelaten om een aantal te bereiken, nodig voor subsidiëring door het Gouvernement. Deze internaatsschool heeft bestaan tot 1954. Toen werden de schoolgaande jongens geplaatst op een buitenschool, die onder leiding van de fraters stond.
Op 16 januari 1919 werd bij notariële akte de „St.-Vincentiusstichting" opgericht, een voogdijvereniging, die de mogelijkheid opende om naast wezen ook voogdijkinderen en zogenaamde bestuurskinderen op te nemen. De laatste categorie omvatte de justitiële jeugd die wegens minderjarigheid niet tot gevangenisstraf veroordeeld kon worden. Het eerste bestuurskind werd geplaatst in 1924. Spoedig bleek echter, dat de invloed van deze jeugdige delinquenten zeer nadelig was voor de geest van het internaat. Hun leeftijd stond een vlotte aanpassing en gunstige beïnvloeding in de weg. Het duurde dan ook niet lang, of de leiding besloot van verdere opname af te zien.
Slechts op dringend verzoek van de Regering bleef Scherpenheuvel voor deze gevallen open, totdat de Broeders van Dongen in 1949 het Gouvernements Opvoedings Gesticht (G.O.G.) begonnen. Het afvloeien van deze moeilijk opvoedbare groep was zowel voor fraters als jongens een ware verademing.
Intussen was in het karakter van het instituut een grote verandering gekomen, doordat nu in hoofdzaak nog voogdijkinderen voor opname werden gepresenteerd. Op het ogenblik zijn er 11 wezen, 24 voogdijkinderen en 40 „gevallen in behandeling". Voor een Nederlandse insider moet deze laatste groep onbegrijpelijk hoog zijn. Degenen die de toe-

stand op Curaçao kennen, zijn ongetwijfeld milder in hun oordeel. In deze kleinburgerlijke samenleving, waar iedereen alles weet van iedereen, zijn de mensen namelijk als de dood zo bang voor een gerechtelijke uitspraak tot ontheffing uit de ouderlijke macht. Daar komt nog bij, dat de kinderrechter in deze methode een middel gevonden heeft om jeugdige delinquenten die hij nog niet rijp acht voor het G.O.G., voor onbepaalde tijd op Scherpenheuvel onder te brengen. In deze werkwijze zien we een bewijs te meer, dat aan de patriarchale toestand van voor de politieke emancipatie van de Antillen voorgoed een einde is gekomen. Tot dan toe kon de St.-Vincentiusstichting eigenmachtig en zonder verdere controle de opengevallen plaatsen op het instituut aanvullen uit de altijd lange wachtlijst. Nu eist de Dienst Sociale Zaken, waaronder kinderbescherming ressorteert, voor elke aanvrage tot plaatsing een grondig onderzoek. Zij stelt de gehele of gedeeltelijke vergoeding voor de pupil afhankelijk van de financiële draagkracht van het desbetreffende gezin. Deze bemoeienis van regeringszijde heeft voor het bestaan en voortbestaan van de afdeling Soto tot gevolg, dat het plaatsen van kinderen beneden de leeftijd van 8 jaar tot de uitzonderingen gaat behoren. Genoemde instantie acht namelijk vanuit pedagogisch standpunt opname in een pleeggezin meer verantwoord. Wel is men gevoelig voor de overweging dat het plaatsen op latere leeftijd moeilijkheden moet opleveren voor een gezonde aanpassing. De ervaring met pleeggezinnen én die met oudere jongens zijn echter nog te jong om nu al een definitief oordeel te kunnen uitspreken aan welke van beide systemen men de voorkeur moet geven.

Onze „ambachtsschool"

In plaats van „school" zou het juister zijn de term „opleiding"

De jeugd van Scherpenheuvel zoekt het hoger op.

te gebruiken. Het hier gevolgde systeem is namelijk niet te vergelijken met een l.t.s., daar de theoretische vorming zo goed als geheel ontbreekt. De opleiding is gebaseerd op de praktijk en heeft tot doel bekwame handwerkslieden af te leveren, die een behoorlijke positie in de maatschappij kunnen verwerven. Men wilde van den aanvang af het werk van de jongens produktief maken, dit uit noodzaak om de onkosten van weeshuis en voogdij-inrichting te kunnen dekken. De bedrijven waren dan ook ingesteld op de behoeften van de Curaçaose samenleving. Het is wel opmerkelijk, dat in aantal en soort van de bedrijven in de loop der jaren zo weinig verandering is gekomen. Pastoor Frie begon met een smederij, wagenmakerij, timmerwinkel, kleer- en schoenmakerij en een schildersbedrijf. Ze bestaan nu nog, zij het dan gemoderniseerd en aangepast. De wagenmakerij werd omgezet in een garagebedrijf met autospuiterij. Naast de schoenmakerij, die thans geen enkele leerling meer in opleiding heeft, ontstond een stoffeerderij voor het bekleden van meubels en autozittingen een bedrijf dat goed heeft voldaan, ofschoon de laatste jaren de concurrentie met bedrijven in en rond de stad voelbaar wordt. De eigen wasserij en modern geoutilleerde drukkerij zijn reeds eerder vermeld; ze dateren van rond 1920. Met het oog op een uitbreiding tot een aantal van 90 internen heeft men gedacht in de richting van een elektro-technisch bedrijf en een pijpfitters- en loodgietersbedrijf; gebrek aan geschoold personeel houdt dit thans echter nog tegen.
Elke afdeling staat onder leiding van een frater, die wordt bijgestaan door vakbekwame leken, voornamelijk gerecruteerd uit oud-leerlingen van Scherpenheuvel. Hun aantal bedraagt vijfentwintig. In kleermakerij, drukkerij en timmerwinkel worden enkele lessen gegeven in theorie, die in de beide eerstgenoemde bedrijven kunnen worden afgesloten met het behalen van een erkend diploma. Ook worden lessen gegeven in rekenen en typen, maar van systematisch onderwijs kan geen sprake zijn. De l.t.s. selecteert zijn leerlingen uit een grote groep abituriënten uit de lagere school door middel van een toelatingsexamen, terwijl Scherpenheuvel zijn leerlingen krijgt toegewezen, waarbij het al of niet genoten hebben van onderwijs buiten beschouwing blijft. De groep in zijn geheel vertoont dan ook zo'n verbijsterend conglomeraat van I.Q's, dat geregeld vervolgonderwijs onmogelijk is. Uit al de jaren van zijn bestaan is mij slechts één leerling bekend die later slaagde voor zijn onderwijzersdiploma aan de h.b.s. In 1961 slaagde de tweede mulokandidaat. De groep die de ambachtsschool in de stad bezocht, is gereduceerd tot één leerling, die in augustus 1961 zijn derde jaar inging.
Nu geeft dit overzicht geen juist beeld van het intellectuele peil van de groep. Er kon in de richting van voortgezet onderwijs beslist meer bereikt worden, als diverse factoren dit streven, voor zover het als streven bestaat, niet tegenwerkten. De oplossing om de normaal of goed-begaafden de kansen te geven die een jongen uit een gewoon gezin ook heeft, ligt in de bouw van een paviljoen, waar zij onder leiding hun huiswerk kunnen verzorgen en aan elkaar voldoende steun vinden om te volharden. Er is aan een dergelijke oplossing gedacht; gebrek aan personeel maakt het echter voorlopig onuitvoerbaar.
Om voor de overigen het volgen van theorielessen in de geest van een l.t.s. mogelijk te maken, zodat de ambachtsschool tussen aanhalingstekens zou kunnen evolueren tot een echte l.t.s., zou voor de normaal-begaafden, die door omstandigheden onderontwikkeld zijn, 'n opleidingsschool geopend kunnen worden, waar ze in enkele jaren volgens een individuele leermethode tot het vereiste peil zouden kunnen worden opgevoerd. Voor de praktijklessen zou deze l.t.s. kunnen aanleunen tegen de bestaande levensechte bedrijven, wat volgens insiders beslist een voordeel is. De financiële consequenties zullen zeker niet gering zijn. Toch is het Eilandsbestuur niet ongenegen een dergelijke organisatie als schoolsysteem te aanvaarden en te subsidiëren, mits ook externe leerlingen worden toegelaten. Deze voorwaarde heeft echter bij de leiding van het internaat bedenkingen opgeroepen, die nog niet tot klaarheid zijn gekomen. Wel zijn de laatste jaren enkele buitenleerlingen toegelaten en de ervaring met deze jongens opgedaan, is tot nu toe onverdeeld gunstig. Een vrije concurrentie tussen externe gegadigden en internen kan echter niet geaccepteerd worden, daar dan de groepen in elk bedrijf werkzaam, de reële capaciteit zouden overschrijden, hetgeen én voor de leerlingen én voor de bedrijfsresultaten funest zou zijn.

Evolutie naar de geest

Tot 1950 werd een vrijwel gesloten opvoedingssysteem gevolgd: de jongens kwamen slechts buiten in groepsverband en onder leiding. De werkelijke vrije dagen waarop zij contact konden opnemen met familie en milieu, waren sporadisch. In het aantal van deze vrije dagen is geen noemenswaardige verandering gekomen, wel wordt tegenwoordig op de zondagmiddag meerdere malen een vrije wandeling toegestaan. Ze gaan dan zonder geleide naar de stad en mogen die tijd naar eigen verkiezing doorbrengen. De meeste jongens van de andere eilanden genieten ook deze vrijheid, daar de meesten hunner in de stad familie of kennissen hebben. Voor deze laatsten bestaat bovendien sedert 1956 de gelegenheid om met Pasen een driedaagse vakantie te gaan doorbrengen in de familiekring. Zouden milieu-omstandigheden, naar het oordeel van de Dienst Sociale Zaken op die eilanden, van dien aard zijn, dat de opvoeding daardoor nadelige gevolgen zou hebben, dan gebeurt dit niet. Aan zulk een familiebezoek is natuurlijk enig risico verbonden, maar tot nu toe wijst de ervaring uit dat men met dit verlofsysteem kan doorgaan. Statistisch materiaal in dezen is niet voorhanden; de statistiek is jammergenoeg nog niet aan de kinderschoenen toe op deze eilanden. Een andere mogelijkheid tot open contact biedt de sport. Voetbal, baseball, tafeltennis en volleybal worden geoefend in aansluiting met de officiële sportbonden op Curaçao. Dit geeft wekelijks één of meerdere malen gelegenheid om sportgebeurtenissen van enige betekenis bij te wonen, ongeacht of de eigen clubs meespelen. De jongens gaan weliswaar onder geleide, maar hebben een zekere vrijheid om externe vrienden en kennissen te ontmoeten. Dat ver-

sterkt het gevoel van zelfrespect in niet geringe mate. Ze voelen zich gelijkwaardig aan hun leeftijdgenoten die een normale gezinsopvoeding genieten: ze horen erbij en staan in het leven als ieder ander.
Het internaatsmilieu blijft noodzakelijk artificieel, maar men kán bereiken dat de jongens er zich thuis gaan voelen, zich geborgen weten, op voorwaarde echter dat ze kunnen meedoen: meedoen aan sport, meedoen bij feestelijke gelegenheden, aan dansen, wanneer daartoe een gerede aanleiding gevonden wordt; het meisje hoeft zo in hun ontwakend leven geen taboe te zijn. Er is een gelukkige verandering merkbaar. Was vroeger de godsdienstige opvoeding, wat de gebedsoefeningen betreft, vrijwel gelijk aan hetgeen een kwekeling aan onze opleidingsscholen dagelijks te verwerken kreeg (morgen- en avondgebed, H. Mis, bezoek bij het H. Sacrament, rozenhoedje, op vrijdag lof gevolgd door preek en op zondag, behalve de H. Mis, nog lof met rozenhoedje en een kruisweg — en dat alles in het Nederlands), nu is deze veelheid teruggebracht tot de oefeningen, gebruikelijk in een goed katholiek gezin, en wordt bovendien overwegend gebeden in de taal van het hart, het Papiamento.
Jammer genoeg worden de jongens, vooral de grotere, nog te weinig geplaatst voor eigen keuze, ook inzake godsdienstoefeningen, wat de persoonlijkheidsvorming niet ten goede komt. Slechts heel langzaam en pijnlijk onzeker komt hierin enige verandering.

De toekomst

Ieder leven veronderstelt groei en het zal dus voor de lezer begrijpelijk zijn, dat er ook betreffende Scherpenheuvel nog wensen leven, waarvan de vervulling een nog gezonder en meer belovend leefmilieu voor de pupillen in het vooruitzicht zou kunnen stellen. Die vervulling hangt echter van zovele omstandigheden af, dat ook de Overheid in dezen de daarvoor gunstige tijd moet afwachten.
Kon er bijvoorbeeld een apart paviljoen komen voor de schoolgaande groep jongens, eventueel ook een voor de oudere, de 17- tot 19-jarige, vervolgens een soortgelijke oplossing voor wie de leeftijd hebben bereikt waarop zij het instituut mogen verlaten, maar die door milieuomstandigheden bij hun familie niet terecht kunnen, dan zou dat zeker toe te juichen zijn. Een soort centrum voor arbeidende jeugd kan als ideaal gezien worden. Zou de toekomst misschien de gelegenheid bieden voor het oprichten van een observatiecentrum met snelle doorstroming voor een kleine groep van geestelijk gestoorden, die op latere leeftijd (rond veertien jaar) voor opname gepresenteerd worden, ook dat zag er beslist te aantrekkelijk uit om een vrome wens te blijven. Tal van wenselijkheden zouden hiermee wellicht tot realiteit worden.

Frater Radulphus Hermus 1869-1961

door fr. Franciscus van Dieten

In hetzelfde jaar, dat de fraters hun arbeid in de Nederlandse Antillen begonnen, werd frater Radulphus lid van de congregatie van O. L. Vrouw Moeder van Barmhartigheid en vier jaar later vertrok hij naar Curaçao om er met een onderbreking van vier jaren gedurende 65 jaar te verblijven en er een eigen stempel te drukken op geheel het werk van de fraters. Dat dit mogelijk was lag aan zijn grote persoonlijke gaven, maar ook aan de omstandigheden van de tijd, waarin hij het sterkst op de voorgrond trad en aan het feit, dat zijn natuurlijke bestuurstalenten hem gedurende zes en derig jaren de leiding gaven over alles wat de fraters ondernamen. Bijna geheel dit leven vormt een uitzondering en het meest bewonderenswaardige in hem is, dat hij in die uitzonderingspositie een eenvoudig, goed kloosterling bleef.

Frater Radulphus kwam op Curaçao in 1890, op een leeftijd van 21 jaar. Zijn wetenschappelijke vorming had de zeer smalle basis van de onderwijzersopleiding van die tijd. Maar hij bezat een brede belangstelling en uitstekende vermogens. En daarmede is hij de weg gegaan van zovelen in die tijd, die met niet meer ontwikkeling op Curaçao aankwamen en die zich als autodidact die eigenaardige vorming gaven die nog tot 1940 typisch was voor Curaçao, zowel onder ambtenaren als leerkrachten en priesters.

Hij was polyglot: sprak naast zijn moedertaal goed Spaans, Engels en Papiaments. Maar als op Habaai, het tot 1939 zeer bekende meisjespensionaat, Italiaans of Frans of Duits gegeven moest worden en er was geen geschikte leerkracht voor, dan deed frater Radulphus dat met een gerust hart en geen enkel van zijn leerlingen, Spaans-sprekende señoritas uit Venezuela of Colombia, twijfelden aan zijn kennis en als hun ouders op bezoek kwamen, moesten die kennis maken met die goede, geleerde frater Radulphus.

Ook de exacte vakken als wis- en natuurkunde en boekhouden hadden zijn volle belangstelling en spoedig gold hij ook hierin als een deskundige. De planten- en dierenwereld van Curaçao kende hij en toen Bolding zijn flora van de Antillen schreef, zocht en vond deze contact met frater Radulphus. Op didactisch gebied verschenen er leesboekjes van zijn hand en een beschrijving van

het voornaamste uit de flora en fauna van de Nederlandse Antillen heeft jaren dienst gedaan bij de onderwijzersopleiding. Hij was dan ook de vraagbaak voor velen en toen in 1907 bij landsverordening bepaald werd dat voortaan niemand meer onderwijs mocht geven zonder erkende wettelijke bevoegdheid, werd hij een der topfiguren op de examens en in een rustig begrijpend beoordelen van de kandidaten hielp hij mede aan de opbouw van een eigen onderwijzerscorps. In frater Pancratius, frater Gaudentius, frater Candidus en later frater Gerontius, om ons bij de overledenen te bepalen, had hij als autodidact zijns gelijken, mogelijk in sommige vakken zijn meerderen te erkennen, want na 1909 bleef hem weinig tijd tot studie over. In dit jaar werd hij benoemd tot bisschoppelijk inspecteur van het r.k. onderwijs in de Nederlandse Antillen. Dit is hij geweest tot 1945, toen hij een assistent naast zich kreeg, aan wie hij het werk overliet om dan in 1951 zich geheel terug te trekken. In die zesendertig jaren heeft hij overal op de bres gestaan voor het r.k. onderwijs, maar verleende ook waardevolle adviezen voor het gehele Antilliaanse onderwijs. De gedeeltelijke gelijkstelling tussen openbaar en bijzonder onderwijs van 1922 en de verder doorgevoerde in 1935 kwamen tot stand met zijn medewerking.
Daarnaast was frater Radulphus „architect" en „bouwkundig opzichter", beide als self-made man en zo heeft zich in de Antillen kunnen ontwikkelen de „Radulphusstijl" met zijn bogen zoals bij het oude St.-Thomascollege, of met het overstekende dak van de volksscholen. Ook de landbouw en de veeteelt met de daarmede samenhangende watervoorziening hadden zijn volle aandacht en hij had hierover zijn eigen theorieën. Al deze activiteiten brachten hem in contact met personen van allerlei slag en maar weinig hooggeleerde heren, die Curaçao aandeden, vergaten een bezoek te brengen aan frater Radulphus.
Al deze activiteiten verklaren toch niet voldoende zijn grote invloed.
Frater Radulphus hield van het leven, hij vond het leven schoon, kon er echt van genieten. Hij heeft veel gereisd, de omstandigheden brachten dit voor hem mee. Twintig maal stak hij de oceaan over om dan nog niet te spreken van zijn reizen naar Noord- en Zuid-Amerika en de eilanden in de Caraïbische zee. Op zee voelde hij zich thuis, op de schepen had hij zijn vrienden en meermalen heeft hij verklaard: „Als ik ziek word, zet me dan maar op een schip, dan word ik vanzelf beter."

Toen frater Radulphus op Curaçao aankwam, vond hij er de zusters van Roosendaal, die zich toen al bijna een halve eeuw aan opvoeding en onderwijs in de Nederlandse Antillen hadden gewijd. Voor deze zusters had hij een grote bewondering, kende de oudere bijna allen bij naam en die waardering en hoogachting heeft hij voor hen behouden tot het einde van zijn leven. Het was vooral voor hun scholen dat hij zijn leesboekjes schreef, voor hen stelde hij leerplans en lesroosters samen, hij hielp hen bij hun bouwzorgen en behartigde hun belangen bij de burgerlijke overheid. De zusters ondernamen dan ook maar weinig zonder frater Radulphus te raadplegen. En alle religieuze congregaties die zich later nog in de Antillen hebben gevestigd, konden op hem rekenen: hij hielp hen over de beginmoeilijkheden heen en stond hen bij met zijn rijke ondervinding en zijn vele relaties.

Frater Radulphus heeft eminente medewerkers gehad onder zijn confraters. Om ons tot de overledenen te bepalen, moeten naast de reeds genoemde fr. Pancratius, fr. Gaudentius, fr. Candidus en fr. Gerontius nog vermeld worden: de fraters Richardus, Vincentianus, Hermenigild, Hadrianus, Sidonius, Theofridus en mogelijk nog anderen. Frater Radulphus wist dit en liet met grote gerustheid een groot deel van het werk aan hen over. Maar de buitenwacht zag in frater Radulphus de drager van het werk der fraters en de vele huldigingen die hij zich in zijn leven moest laten welgevallen, nam hij met een grote gelijkmoedigheid, omdat hij ze beschouwde als een bewijs van waardering voor het werk der fraters.

Frater Radulphus hield van de mensen, hij was een gezellige causeur, trad iedereen tegemoet met een groot hart, waardeerde elke attentie en was zelf attent tegenover iedereen. Daardoor bond hij velen aan zich en maakte hij vrienden voor het leven. Maar vriendschappen binden nu eenmaal en ook frater Radulphus heeft hier wel eens nadelen van ondervonden. Hij wilde zo graag iedereen tevreden stellen, was wel eens te goed of deed beloften die werk meebrachten waarvan het nut niet zo direct kon worden ingezien. In dezen had hij de fouten van zijn kwaliteiten. Maar de fraters wisten ook, dat hij voor hun werk heel veel good-will kweekte en daarom vergaven ze hem dat gaarne.

Frater Radulphus was een echte frater die geheel meeleefde met het wel en wee van zijn congregatie. Hij had die congregatie vier jaar als Algemene Overste bestuurd en elke zes jaar ging hij naar Nederland naar het kapittel om de belangen van zijn congregatie te behartigen.

In 1945 ging de centrale leiding van het werk der fraters in de Antillen aan anderen over. Maar tot 1950 bleef hij het werk met aandacht volgen. Zijn oude vriendenkring bleef hij behouden, maar de jongere mensen kenden hem zo niet meer. Men kon hem in die jaren geen groter genoegen doen dan hem weer eens omstandig verslag uit te brengen van de stand van zaken en als wijze man gaf hij dan zijn goede raad. Voor de fraters in de Nederlandse Antillen is frater Radulphus de man van de Voorzienigheid geweest, die we met grote liefde en waardering zullen blijven gedenken.

Het Radulphus College

Na veel zorgen en doorzetten een eigen Middelbare School voor Katholiek Curaçao

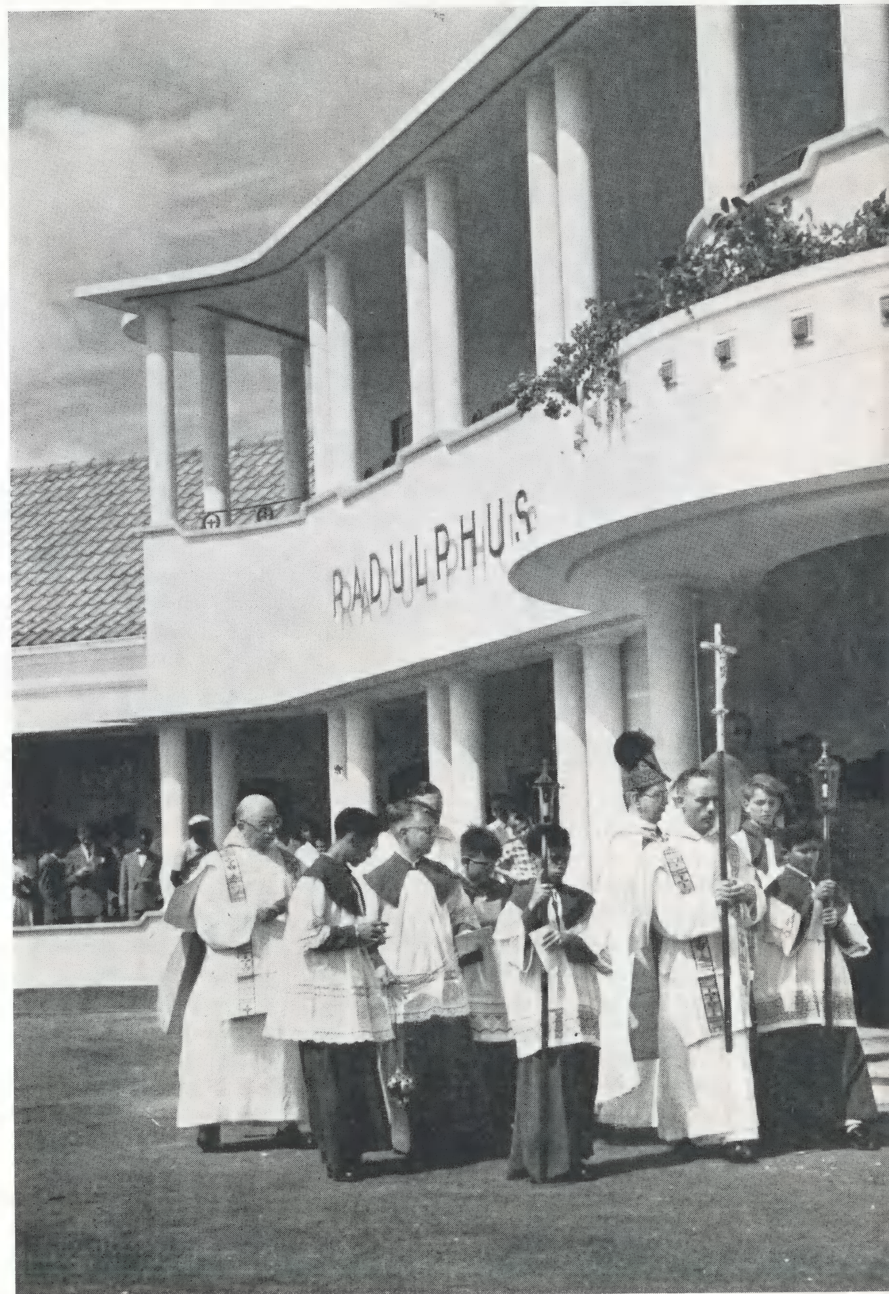
door fr. Theoduul van Rijen.

Toen de Zeereerwaarde Frater Prudentius einde 1946 op Curaçao vertoefde in verband met de periodieke visitatie der fraters, kwam juist de directeur van de Openbare A.M.S. met een reorganisatie-ontwerp, dat het omzetten van zijn school in een 5-jarige h.b.s. ten doel had. Aangezien er reeds gerechtvaardigde wensen en als gevolg daarvan zekere plannen bestonden om te komen tot een katholieke middelbare school, lag het voor de hand, dat die plannen nu vastere vorm gingen aannemen. Waar wij in deze bladzijden het mulo onder de loep genomen hebben, wezen wij er reeds op, dat de heer Meyer op een door hem belegde vergadering op 20 december 1946 een krachtig tegenstander vond in frater Canutus. De vanzelfsprekendheid weermee de eerste betoogde dat er op Curaçao geen plaats was voor meer dan één middelbare school, en dat die „dus" de openbare neutrale moest zijn, werd ontzenuwd met een gevatheid, waarop de heer Meyer als historicus niet terug had. De toekomst van de opgroeiende katholieke jeugd stond op het spel, en al behoefde het geen felgestreden schoolstrijd te worden, het was zonneklaar dat er op Curaçao met zijn overwegend katholieke bevolking ruimte moest worden geschapen voor een principiële middelbare school, waaraan de katholieke ouders hun kinderen met een gerust hart konden toevertrouwen. Namens frater Superior kon frater Canutus dan ook op deze vergadering een belofte laten doorklinken die niets aan duidelijkheid te wensen overliet: „Wij zullen een katholieke h.b.s. oprichten, die klinkt als een klok!" Het was een belofte die een

schone toekomst inhield. Een r.k. middelbare school, die de katholieke jongemannen het godsdienstige milieu zou bieden, waaraan zulk een intense behoefte bestond. Sedert de oprichting van de openbare A.M.S. in september 1941 gingen er elk jaar gemiddeld twintig leerlingen, en juist de meest begaafde, van het St.-Thomascollege daarheen. Zij misten daarmee iedere godsdienstige en op de beleving van de katholieke zeden gerichte beïnvloeding. Frater Superior omvatte dit pedagogisch probleem met één blik en nam, zoals altijd, zijn maatregelen. Nog tijdens zijn visitatie bood hij aan de Hoogeerwaarde Pater Gallé, toen Pro-Vicaris van Mgr. Verriet, die in Nederland vertoefde, aan dat de fraters in september 1948 een r.k. A.M.S. zouden openen. Als voorwaarden zouden gelden, dat de r.k. A.M.S. zou staan onder het eigen schoolbestuur, dat Frater Superior hiervoor minstens drie fraters beschikbaar zou stellen en dat in de grondwet van het Rijk de volledige gelijkstelling zou worden vastgelegd tussen openbaar en bijzonder onderwijs, zodat deze niet van een toevallige meerderheid van de Staten afhankelijk zou zijn. Verder zou aan dit plan voorlopig geen ruchtbaarheid worden gegeven, aangezien men niet wist hoe de verschillende politieke partijen tegenover de gelijkstelling stonden. Op 13 juli 1947 werd op het St.-Thomascollege een vergadering gehouden, waarbij aanwezig waren: Zijne Excellentie Gouverneur P. Kasteel, Dr. W. Goslinga, Inspecteur van het Onderwijs, Fr. M. Odulfinus, Missie-Overste, Fr. M. Radulphus en Fr. M. Franciscus als leden van de Missieraad, en Fr. M. Canutus. In principe was de vergadering voor het oprichten van een r.k. h.b.s. Zowel de gouverneur als de inspecteur beloofden hun steun. Daar het nog een open vraag bleef, of er naast een r.k. h.b.s. plaats zou blijven voor de reeds bestaande openbare A.M.S. én men geen zekerheid kon krijgen inzake de houding van de politieke partijen t.a.v. de gelijkstelling, zou ook deze bespreking voorlopig geheim blijven. Op 1 januari 1948 begon de eerste h.b.s.-klas. In de kerstvakantie hadden de ouders van de leerlingen van klas acht die hiervoor in aanmerking kwamen, een circulaire ontvangen, waarin hun werd medegedeeld dat er met ingang van het nieuwe kalenderjaar gelegenheid zou bestaan om aan het St.-Thomascollege middelbaar onderwijs te volgen. De jongens die hiervoor werden opgegeven, zouden echter geen opleiding krijgen voor het behalen van het mulodiploma. Uit de toen bestaande achtste klassen werd zo 'n eerste h.b.s.-klas gevormd van 25 leerlingen, die binnen het kader van de muloschool middelbaar onderwijs zouden ontvangen.

De houding van de Staten aangaande de gelijkstelling zou het laatst te spreken woord zijn voor

Inzegening van het Radulphus-college op 20 januari 1954 door Mgr. A. van der Veen-Zeppenfeldt.

Studeren tot de laatste minuut.

het tot stand komen van een volledige 5-jarige katholieke h.b.s. Hoewel niet rechtstreeks verband houdende met de ontwikkeling van de h.b.s., moge terloops gewezen worden op de volkspetitie van 5 tot en met 8 maart 1948, die 27.000 handtekeningen verzamelde voor het vastleggen van de gelijkstelling tussen openbaar en bijzonder onderwijs in de grondwet van het Rijk. Het was dus geenszins absurd met gegronde hoop de toekomst af te wachten.
Dat het hoofdbestuur van de Congregatie ondertussen voortbouwde aan het verwerkelijken van de plannen, bleek, toen op zondag 20 februari 1949 twee fraters op het St.-Thomascollege arriveerden, volledig bevoegde krachten voor het geven van middelbaar onderwijs. Frater Theoduul kreeg de 2de h.b.s.-klas toegewezen in plaats van frater Gualbert, eveneens bevoegd, die frater Canutus als hoofd van het St.-Thomascollege zou vervangen tijdens diens verlof in Nederland.
Op 9 maart 1949 had op het bisschoppelijk paleis een vergadering plaats, waarbij de volgende punten werden vastgelegd:
1. Z.H.E. Mgr. A. van der Veen Zeppenfeldt wenst een rooms-katholieke h.b.s. onder leiding van de fraters van Tilburg. Deze zal onder hetzelfde schoolbestuur ressorteren als de andere scholen der fraters op Curaçao.
2. Het Ontwerp Grondwet Koninkrijk Nieuwe Stijl stelt het geven van onderwijs vrij en erkent de mogelijkheid om bij Landsverordening de bijdragen te bepalen die het bijzonder middelbaar onderwijs uit de openbare kas worden verleend.
Van de nieuwe Staten zal een initiatief-voorstel uitgaan, dat volkomen gelijkstelling van het openbaar en bijzonder middelbaar onderwijs beoogt. Bestrijding van dit voorstel wordt alleen verwacht van de Democratische Partij, zodat er zeer gegronde hoop bestaat, dat die gelijkstelling er komt.
3. Aan de h.b.s. zal een opleiding voor onderwijzers verbonden worden, bekostigd door het Gouvernement.
4. Wat de lagere studiën betreft, zullen ook eventuele priesterstudenten het onderwijs aan deze h.b.s. kunnen volgen. Met de lessen in klassieke talen zal een priester belast worden, met dien verstande dat deze lessen naast de school gegeven worden. Ook met het geven van godsdienstonderricht zal een priester belast worden.
5. Het wordt wenselijk geacht, dat toekomstige priesters en onderwijzers in een convict worden ondergebracht.
6. Wie de financiële lasten bij niet volledige gelijkstelling zal dragen, wordt niet vastgelegd.
7. De officiële opening van de h.b.s. zal worden uitgesteld tot 1 september 1950.
Op Paaszaterdag 1949 ontbood de Gouverneur frater Canutus. In dit onderhoud drong Zijne Excellentie erop aan, dat officieel mededeling zou worden gedaan van het voornemen een rooms-katholieke h.b.s. op te richten, opdat er verder gewerkt zou kunnen worden. Dr. Goslinga, inspecteur van het onderwijs, werd opdracht gegeven tot het ontwerpen van een landsverordening tot voorlopige regeling van het middelbaar onderwijs op Curaçao. Daar het zich liet aanzien, dat de landsverordening op het m.o. spoedig gereed zou komen, met terugwerkende kracht tot 1 september 1949, werd met ingang van die datum frater Gualbert van Hest tot Directeur van de r.k. h.b.s. benoemd.
Per 1 september werd begonnen met één eerste, één tweede en een dubbele derde klas, tezamen 96 leerlingen. In Nederland werd intussen uitgezien naar geschikte

leerkrachten. Er kwam vaart in. Bij de bespreking in de commissievergaderingen der Staten bleken alle politieke partijen voor de gelijkstelling te zijn. Ook al vlotte de behandeling in de Staten zelf niet zo goed, als verwacht werd, toch kwam de volledige gelijkstelling; de oprichting van een r.k. h.b.s. van de fraters op Curaçao was daarmee een feit. Het zou echter nog tot september 1953 duren, voordat zij als „Radulphus College" haar eigen statige gebouw op de Cas Coraweg zou kunnen betrekken. Voorlopig het slachtoffer van de „woningnood", huisde zij tot september 1951 in de muloschool aan de Hoogstraat, daarna een jaar gedeeltelijk ondergebracht in barakken, die van gouvernementswege daartoe aangekocht en in zeven haasten opgebouwd werden langszij het schoolgebouw. Leraren en leerlingen van de onderbouw werkten er met onverdroten ijver en met veel enthousiasme, ook al steeg er de temperatuur, de grote ventilatoren ten spijt, een enkele maal tot 36° Celsius. Toen de gestage groei ook deze nood-behuizing ontoereikend maakte, ging het Radulphus College een jaar bivakkeren in de muloschool op Steenrijk, met als noodzakelijke aanvulling weer een paar barakken.

Inmiddels was men echter begonnen met de bouw van een eigen „home".

In augustus 1953 werden ook daar de trucks weer voorgereden om de inboedel definitief te vervoeren naar Cas Cora, waar met bekwame spoed reeds vijftien klaslokalen waren gereedgekomen. Een van de leerlingen schreef terecht in het schoolblad „Spectator", dat tijdens de groei van de school zelf door een paar ondernemende jongelui op touw was gezet en zowel naar inhoud als naar uiterlijk die groei demonstreerde, een artikel „Zwervers keren thuis". Het was nog wel geen tijd om de vlaggen uit te steken; de plechtige inwijding en officiële opening, vastgesteld op 20 januari 1954, zou daartoe ruimschoots de kans bieden. Unaniem was men het erover eens, dat dit historisch feit voor het katholiek onderwijs op Curaçao op waardige wijze gevierd moest worden. Het zou ons echter in dit bestek te ver voeren, moesten wij de inzegeningsplechtigheid en officiële overdracht van het gebouw aan het schoolbestuur ook slechts in grote lijnen beschrijven. Wij mogen wellicht volstaan met te vermelden dat Mgr. A. van der Veen Zeppenfeldt in eigen persoon het gebouw kwam inzegenen, dat de gezaghebber van Curaçao M. P. Gorsira namens het Eiland de overdracht aan het schoolbestuur deed, dat alle autoriteiten op burgerlijk en geestelijk gebied de plechtigheid met hun aanwezigheid luister kwamen bijzetten. Met grote voldoening releveren wij dat ook de Zeereerwaarde frater Petrus Canisius, Algemene Overste der fraters, op deze betekenisvolle dag aanwezig was, te meer daar hij zoveel verdiensten had voor het Radulphus College, door de wijze waarop hij met

De „Radulphus-trein" arriveert.

grote bekwaamheid en toeleg gezorgd had voor het uitzenden van een keurkorps van leraren. Talrijk en hooggestemd waren de toespraken, waarin o.a. de wens werd uitgesproken dat het onderwijs op het Radulphus College gegeven, tot in lengte van dagen zou mogen strekken tot het groeiend zelfbewustzijn van een autonoom rijksdeel en tot welzijn van katholiek Curaçao. Een artistiek borstbeeld van Frater Radulphus, ontworpen en uitgevoerd door de tekenleraar Theo van Delft Jsz. en geschonken door leraren en leerlingen, sierde na afloop de prachtige schoolhal.
Namens frater Radulphus sprak frater Franciscus in weinige, maar treffend gevonden woorden de dank aan allen uit. Als de fraters die samen met frater Radulphus in de voorbije zestig jaar aan de opbouw van het katholiek onderwijs op Curaçao gewerkt hadden, zo zeide hij, in diens naam geëerd werden, als de Mater Sapientiae als Patrones van de school het zo belangrijke werk van leraren en leerlingen zou blijven beschermen, dan zou daarmee de hartewens van Frater Radulphus vervuld zijn.

Tot zover in vogelvlucht de geschiedenis van het ontstaan en de ontwikkeling van het Radulphus College. Voor eenieder die Curaçao en met name het katholieke volksdeel van het eiland een goed hart toedraagt, staat het zonder meer vast, dat een eigen middelbare school een zeer groot belang vertegenwoordigt. Aan wie de vraag te beantwoorden, of het Radulphus College in de dertien jaar van zijn bestaan aan de verwachtingen beantwoord heeft? Uiterlijke groei in aantal klassen en leerlingen, een bekwame staf van voor alle vakken volledig bevoegde leraren, en zelfs de successen geboekt bij de opeenvolgende eindexamens leveren daarvoor zeker geen afdoende mate-

De vijfde klas van de kweekschoolafdeling volgt gespannen de natuurkundeles van Drs. N. Brüens.

riaal. Zij zijn de, zelfs in zulk een kort tijdsbestek, meetbare, concrete gegevens, waarop vaak al te scherp het licht valt, waaraan wij zonder daaraan tekort te willen doen, het beantwoorden aan de eigenlijke roeping van de katholieke middelbare school niet mogen afmeten. Indien wij in geloof aannemen, dat het God is Die de wasdom geeft, beseffen wij tevens dat die groei waarop het feitelijk aankomt, niet in een tiental jaren kunnen bespeuren; daar zijn vele jaren voor nodig.
Wel zijn er symptomen van die groei, die velen beslist hoopvol stemmen. Curaçao mag terecht bogen op een groot aantal jongemannen en huisvaders die mede door de invloed van de gedegen kennis en de principieel katholieke opvoeding aan het Radulphus College, een kern gaan vormen van vernieuwde inzichten en praktische beleving van hun katholiciteit. Een aanzienlijk gedeelte keerde na enkele jaren van voortgezette studie terug uit Nederland en verenigt zich met de anderen in een vereniging van afgestudeerden aan het Raduphus College onder de naam „Oriëns". Een groepering waarop de h.b.s. met recht trots is.
Anderen studeren nog in groten getale aan de Nederlandse universiteiten. Goede berichten en contacten voorspellen omtrent velen van hen dat zij als degelijke katholieken zullen terugkeren en de school die zij eens bezochten op velerlei gebied tot eer zullen strekken.
Op Curaçao zelf hebben de onderwijzers die aan het Radulphus College en de r.k. hoofdakte-cursus studeerden, bij de onderwijsautoriteiten, schoolbesturen en hoofden der scholen een goede naam.
In 1960 werd de eerste oud-leerling priester gewijd; een van de afgestudeerde onderwijzers met hoofdakte begon in september 1961 zijn hogere priesterstudies, terwijl in hetzelfde jaar twee andere oud-leerlingen naar Nederland vertrokken voor de opleiding tot priester.
Het zijn slechts enkele details, maar het zijn, zoals gezegd, symptomen, die erop wijzen, dat met het groeien der jaren duidelijker zal worden dat het Radulphus College als rooms-katholieke h.b.s. in een noodzakelijke behoefte voorzien heeft en voorziet.
Tot slot nog het volgende. Wij zouden in eerlijkheid te kort schieten, zo wij in het voorgaande het accent te zeer op het werk der fraters gelegd hadden. De uitgebreide staf van leken-leraren, die vanaf het eerste begin en in eenzelfde apostolische geest samenwerkten met de fraters, moeten met ere vermeld worden. Zonder hun onmisbare medewerking zou het Radulphus College zijn zegenrijke arbeid nooit hebben kunnen verrichten.

Vuurtoren op Bonaire.

Aruba en Bonaire

door fr. Remigio Spanjers

In 1914 vestigde zich de congregatie ook op de zustereilanden, Aruba en Bonaire. De vijfentwintig jaren die volgden, zouden met name op het eerstgenoemde eiland zulk een sterke uitbreiding van het volksonderwijs te zien geven, dat in 1937 de hulp werd ingeroepen van de Broeders der Christelijke Scholen, die bereid werden gevonden het werk daar over te nemen. Bonaire bleef echter het rustige en niet zo welvarende eiland. We zullen straks zien, dat er niettemin in het midden van deze eeuw van enige uitbreiding sprake was.

Reeds in 1893 had het r.k. schoolbestuur van Aruba zich tot Mgr. Joosten O.P. gericht met het verzoek om een jongensschool onder leiding van de fraters. De bestaande toestand was onhoudbaar: bij de zusters konden de jongens niet meer terecht, terwijl vele ouders hun kinderen niet meer wilden toevertrouwen aan de openbare school. Het verzoek werd in overweging genomen, maar men kwam niet over de financiële moeilijkheden heen. In handelskringen wilde men op Aruba ook graag een uloschool, maar dezelfde bezwaren hielden de vervulling van ook deze gerechtvaardigde wens tegen.
Hoewel de Koloniale Raad een voorstel tot verhoging van de zo lage subsidie verwierp, werd een jaar daarna door bemiddeling van Gouverneur Mr. Th. J. A. Nuyens bij Koninklijk Besluit de bestaande subsidie verdubbeld.
Mgr. C. Vuylsteke wendde thans zijn invloed aan, waarvan het onmiddellijke resultaat was, dat de Algemene Overste, die in dat jaar 1913 op Curaçao was, vergezeld van frater Radulphus en frater Chrysologus, per schoener „Santa Rosa" naar Aruba reisden voor de nodige besprekingen.
Begin 1914 werden de eerste fraters voor Aruba aangewezen. Frater Gerontius werd directeur; de fraters Ladislaus, Constantius en Dismas zouden met hem het nieuwe convent uitmaken. December 1914 scheepten zij zich in en op 4 januari 1915 begon de school.
In een gebouw van twee verdiepingen, dat inmiddels was klaargekomen, zou kosteloos lager onderwijs worden gegeven; een paar lokalen herbergden de jongens,

voorbestemd om na de lagere school nog door te leren. Het fraterhuis zelf was nog niet gereedgekomen; in een der klaslokalen vonden de fraters een voorlopig onderkomen, terwijl Pastoor Verriet O.P. zijn pastorie beschikbaar stelde voor de middagmaaltijden. In de maand mei kon het fraterhuis, toegewijd aan de H. Franciscus van Assisië, betrokken worden.

Op 28 januari 1916 stierf frater Constantius en werd in de school vervangen door frater Ladislaus, onderwijzer met een acte vierde rang, die aanvankelijk meegegaan was voor toezicht bij inrichting van huis en school en bij de bouw van de kerk van de Noord. Hij zou zijn hele verdere leven als onderwijzer blijven werken.

Toen de olieraffinaderijen zich op het eiland kwamen vestigen, kon een sterke uitbreiding van het aantal scholen niet uitblijven. Arubanen die buiten het eiland werk hadden gevonden, keerden nu naar hun „home" terug, een groot aantal vreemdelingen kwam zich bovendien als arbeidskrachten aanmelden. Bestaande scholen werden al gauw te klein, nieuwe moesten worden bijgebouwd. De congregatie van de fraters kon bij een toch al zo sterke uitgroei van het onderwijs op Curaçao het werk op beide eilanden niet meer aan. Zoals reeds opgemerkt, werd er uitkomst gebracht door de Broeders van de Christelijke Scholen, die na vlotte onderhandelingen, in 1937 de eerste broeders-onderwijzers stuurden. Pastoor Verriet O.P., die, in 1914 de fraters op Aruba verwelkomd had, en hun in alle opzichten tot steun en vriend was geweest, moest in 1937 als Apostolisch Vicaris meemaken, dat de fraters hun werk aldaar aan hun opvolgers noodgedwongen moesten afstaan. In een brief dankte hij de congregatie allerhartelijkst voor alles wat zij in de drieëntwintig jaren van haar verblijf voor de volksjeugd van Aruba gedaan had. Hij sprak zijn waardering uit voor het offer dat zij bracht en noemde het besluit van zich terug te trekken wijs en onbaatzuchtig.

Bonaire

Terwijl op Aruba in 1914 voornamelijk vanuit handelskringen om goed onderwijs o.a. ook in de vorm van een mulo, gevraagd werd, lagen de omstandigheden die de fraters naar Bonaire riepen, op een geheel ander vlak. Toen hier een nieuw hoofd van de openbare school benoemd werd, meende Pastoor Hendriks O.P. op goede gronden de ouders te moeten alarmeren: in deze nieuwe leiding kon men maar heel weinig fiducie hebben aangaande de vorming van de katholieke jongens, voor wie op de zusterschool geen plaats meer was.
Toch moesten de zusters, na de oproep van de pastoor aan de ka-

*Opening van het jeugdhuis op Bonaire.
Mevrouw Van Hesteren, de echtgenote van de gezaghebber, staande naast Z. Exc. Gouverneur Speekenbrinck, ziet lachend toe, hoe Mevr. Speekenbrinck een boeket in ontvangst neemt.*

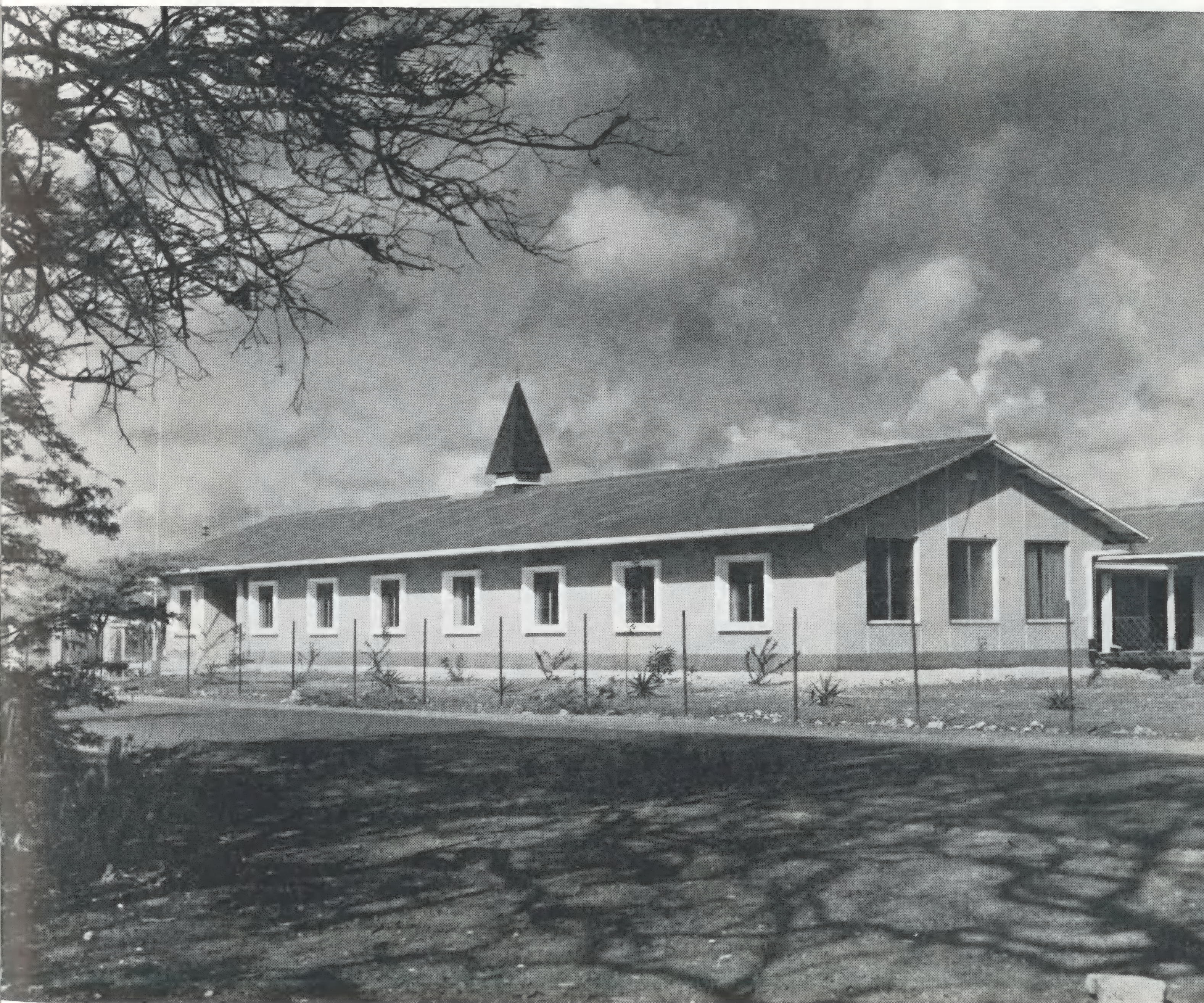
Het oude fraterhuis op Bonaire, dat nu dienst doet als muloschool.

tholieke ouders om hun jongens niet langer naar de openbare school te zenden, er genoegen mee nemen, dat een stroom van knapen hun klassen kwam overbevolken. Zij klaagden herhaaldelijk hun nood bij de pastoor en bij frater Radulphus, de bisschoppelijke inspecteur. Men had oor voor die klachten; men beraadde zich en, hoewel het financieel een bijna onbegonnen zaak was, stuurde de congregatie in hetzelfde jaar waarin Aruba zijn fraters kreeg, ook de eersten naar Bonaire.
Op 11 januari 1915 werden fraterhuis en school ingezegend. De eerste werkers op dit terrein konden met veel animo aan hun taak beginnen, dat bewees het spontane welkom dat heel Bonaire hun bereidde.

Tot het jaar 1958 hebben de fraters er slechts één school bediend, namelijk in Kralendijk. Een groot aantal jongens van Rincon, op een twintig kilometer afstand gelegen, konden doordat het Gouvernement voor transport zorgde, de school „op de Playa" bezoeken. Maar ook het rustige eiland, waarop nooit enige oliemaatschappij het oog liet vallen, wilde met zijn tijd mee. Zo is het te verklaren, dat tegelijkertijd een muloschool in Kralendijk en een tweede lagere school in Rincon werden opgericht. Nu was er ook voor kinderen die verder moesten leren, geen noodzaak meer om ze naar Curaçao of Aruba te sturen. De Muloschool begon met als hoofd frater Odulfinus, die in verband met de noodzakelijk gebleken coëducatie plaats zou ruimen voor een leke-onderwijzer, zodra deze benoemd was. De school in Rincon begon onder de bezielende leiding van frater Julianus.
In het jaar 1961 betrok de muloschool het oude fraterhuis. Dat was vervangen door een nieuw klooster. Het feit dat de congregatie dit nieuwe klooster liet bouwen doet veronderstellen, dat zij vastbesloten is het onderwijs op Bonaire te blijven verzorgen. De uitgroei van het eiland biedt niet die vooruitzichten die voor

de twee andere gelden. Bovendien is de bijna volmaakte rust van dit eiland bij herhaling een geschikt oord gebleken om zieke of overwerkte fraters een kans te bieden om weer op verhaal te komen. Tegelijk kunnen de vijf fraters dan profiteren van de welkome afwisseling in het weinig gevarieerde leven op het eiland.
Niet alleen de school en wat daarmee samenhangt, heeft de belangstelling van de fraters op Bonaire. Hoe moeilijk het ook is door tal van tegenwerkende factoren om de jongens bijeen te brengen voor jeugdwerk, toch heeft men zich daardoor niet laten afschrikken. De Jonge Wacht bloeit er. Een tijd lang speelde frater Gustaaf het klaar om de jongemannen in zijn muziekkorps 'Prins Bernhard' nuttig en aangenaam bezig te houden.
Jammer genoeg hield het geen stand. Het kwam nogal eens voor

Het nieuwe fraterhuis op Bonaire.

Fr. Odulfinus Smetsers met de eerste leerlingen van de muloschool, die voorlopig in het jeugdhuis was ondergebracht.

dat leden niet de moed konden opbrengen de moeilijkheden te overwinnen die nu eenmaal aan de vorming van zo'n corps vastzitten.
De laatste jaren mag zich het eiland verheugen in het bezit van een jeugdhuis. Een initiatief van o.a. frater Rigobert was uitgegroeid tot een stichting voor de jeugd. Thans is dit tehuis voor de jeugd toegankelijk voor alle gezindten. Een der fraters is volgens de statuten voorzitter van de Commissie van Uitvoering. Een geldelijke bijdrage van Hare Majesteit Koningin Juliana maakte de oprichting mogelijk. Ook het aandeel dat Mevr. Van Hesteren, de echtgenote van de Gezaghebber, in de verdere akties heeft gehad, mag op deze plaats niet onvermeld blijven.

Naast Scherpenheuvel „San Fernando"

Aanpassing aan moderne inzichten

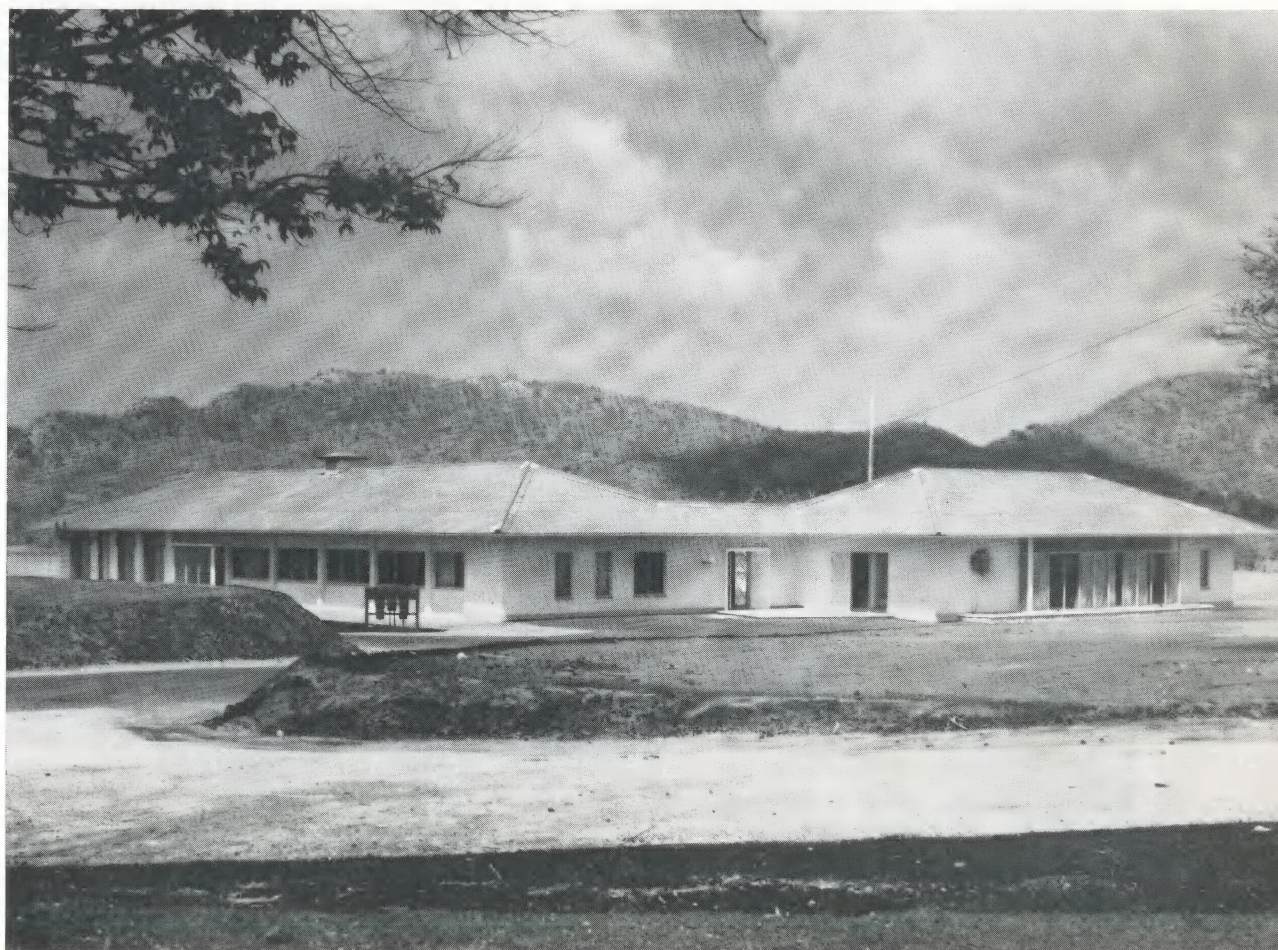
door
Fr. Franciscus van Dieten

In 1953 werd in opdracht van de Regering door de expert Mulock Houwer een rapport uitgebracht over de noden en opvoedings mogelijkheden van verwaarloosde en min of meer ontspoorde jeugd in de Nederlandse Antillen. De bestaande gestichten werden aan een onderzoek onderworpen; ze waren ontstaan en hadden zich geheel ontwikkeld door het particulier initiatief met slechts weinig steun van de burgerlijke overheid. Zij lagen zeker achter bij de groei van soortgelijke instellingen in Nederland, waar dit werk in een tijdsbestek van dertig jaar een zeer sterke ontwikkeling had doorgemaakt, mede door de grote steun die van regeringswege aan het werk werd verleend.

Zowel het bestuur van Huize St.-Jozef voor de meisjes, als dat van Scherpenheuvel voor de jongens hebben sedert die tijd rustig maar zeker aan de sanering van hun inrichtingen gewerkt, hierbij gesteund door de Federatie van de Antilliaanse Jeugdzorg, vooral in de tijd toen Mr. Ariëns hiervan voorzitter was, en door een royalere steun van de burgerlijke overheid. Nog blijft veel werk te doen, want onze preventieve jeugdzorg heeft nog steeds niet die aandacht die zij verdient, ook al moet erkend worden, dat door een kleine groep met alle energie hieraan gewerkt wordt.

Wij moeten ons beperken tot Scherpenheuvel. Het Rapport Mulock Houwer vestigde o.a. de aandacht op het feit, dat vooral de mannelijke pubers van Bandabao, het westelijk gedeelte van het eiland, te veel aan hun lot werden overgelaten, met alle gevolgen van dien. Om hierin tegemoet te komen werden in deze streek twee scholen gebouwd, een te Barber en een te Soto. Dat werd op zich een groot succes, als men bedenkt dat in zes jaar tijd de schoolruimte in dit rayon met 26 lokalen moest worden uitgebreid, zonder toename van de bevolking. Terwijl vóór 1954 slechts sporadisch een jongen het zevende leerjaar bereikte, hadden deze beide scholen in 1961 ruim honderd leerlingen voor dit leerjaar.

Terwijl vroeger elke jongen of meisje dat meer onderwijs wenste te genieten dan de gewone lagere school, naar de stad moest — wat slechts weinig gezinnen zich konden veroorloven — wordt nu langzaam aan de tijd rijp, dat Bandabao zelf groeit tot een milieu, waar een vakschool, mogelijk ook een muloschool, voldoende voedingsbodem vindt.

Een der vier paviljoens van San Fernando.

fr. Jesuald van Kessel met jongens van San Fernando

Om nu terug te keren op Scherpenheuvel: reeds geruime tijd zocht het bestuur van deze inrichting naar een mogelijkheid om te komen tot een geschikte en verantwoorde groepering der pupillen. In 1953 telde de inrichting ruim 130 jongens, verdeeld over twee groepen. Deze zaten echter zo dicht op elkaar, dat de scheiding niet het resultaat kon hebben dat ervan verwacht moest worden. Bovendien waren de groepen te groot. Het saneren van Scherpenheuvel eiste daarom voor alles een geheel nieuwe inrichting voor de nog schoolgaande jeugd.

In 1954 hadden de plannen vaste vorm aangenomen en werd het eerste rekest bij het eilandbestuur ingediend om steun. Die steun werd beloofd, maar het duurde nog tot 1959, eer de gebouwen konden betrokken worden. Grote werken groeien langzaam. Dat de keuze van vestiging uiteindelijk viel op Soto, had zijn redenen. Vooreerst lag het in de bedoeling van het Bestuur die inrichting buiten de stad te plaatsen, in de vrije natuur met een uitgestrekt terrein waar stilte, ruimte, licht en zon de opvoeding van de jongens gunstig moesten beïnvloeden. Daarnaast wilde men op Bandabao een centrum vestigen, van waaruit op den duur ook andere activiteiten konden uitgaan, die een weldaad voor dit gedeelte van het eiland konden betekenen. Een enthousiaste pastoor Wolters O.P. heeft gedaan wat in zijn vermogen lag om het werk te bespoedigen.

De inzegening van San Fernando, zo genoemd naar Monseigneur Kieckens, op 7 februari 1959 was dan ook voor hem een gloriedag. Drie der paviljoens, waarin plaats is voor 72 jongens, werden betrokken, terwijl het vierde voorlopig dienst doet als huisvesting voor de fraters.

In september 1961 zal het fraterhuis vermoedelijk klaar zijn, zodat dan ook het vierde paviljoen beschikbaar komt voor de jongens en daarmee de capaciteit van 72 tot 96 wordt opgevoerd. Het bestuur weet dat dit niet het einde van de ontwikkeling betekent. Het terrein van San Fernando beslaat bijna 33 ha. Bij een gunstige ontwikkeling denkt het bestuur nog aan de vestiging van een paviljoen voor debielen, een vakschool voor eenvoudig technisch onderwijs voor geheel Bandabao en een jeugdherberg voor de Curaçaose jeugdorganisaties. Het particulier initiatief heeft hiervoor echter de steun nodig van de burgerlijke overheid en daarnaast personeel — religieuzen én leken — die voor dit werk speciaal zijn opgeleid.

FRATER CANUTUS ❧ officier in de orde van Oranje Nassau ❧

Bij de groep personen die zaterdag 9 april de trappen van de Gouverneurswoning beklommen om een koninklijke erkenning in ontvangst te nemen, behoorde ook Frater Canutus Zebregs.
Door de adjudant van Gouverneur Speekenbrink werden de uitverkorenen in de kroonzaal van het paleis opgesteld in afwachting van de komst van Zijne Excellentie, die klokslag 10 uur binnentrad, vergezeld van de Gouverneurse, de Minister-President, de Minister van Cultuur en Opvoeding en de Gezaghebber van Curaçao. Als tweede uit de lange rij werd Frater Canutus naar voren geroepen, waar hem werd meegedeeld dat „Wij, Juliana, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje Nassau, enz., enz. op voordracht van onze Minister van Binnenlandse Zaken, besloten hadden, bij bevordering CORNELIS FRANCISCUS ZEBREGS te benoemen tot Officier in de Orde van Oranje Nassau."
Gouverneur Speekenbrink zette daarop in het kort uiteen op welke gronden deze koninklijke onderscheiding gegeven werd. Sinds 1951 is Frater Canutus namelijk lid van de Raad van Advies, een college dat we kunnen vergelijken met de Raad van Staten in Nederland en dat de Vertegenwoordiger van de Kroon op de Nederlandse Antillen in landszaken van advies moet dienen. De Gouverneur dankte Frater Canutus voor het trouw bijwonen van de vergaderingen en voor de waardevolle adviezen die in deze 10 jaren gegeven zijn in zeer belangrijke zaken.
Daar de stijf gestreken toog niet erg meegaf, kostte het Zijne Excellentie wel enige moeite en.... bloed om het ereteken op de borst te spelden, maar men kwam er toch mee klaar.
Nadat alle gedecoreerden aan de beurt waren geweest, trad Frater Canutus, op verzoek van zijn medeslachtoffers, nogmaals naar voren om dank te zeggen aan de Gouverneur en Zijne Excellentie te verzoeken die dank over te brengen aan Hare Majesteit de Koningin.
Nadat de erechampagne was aangeboden en er een heildronk was uitgebracht op Hare Majesteit en op de gedecoreerden, werd er nog een groepfoto gemaakt.
De communiteit van het St.-Albertuscollege ontving zijn Officier met het Wilhelmus en nog vele felicitaties uit Nederland en de Antillen kwamen de eerstvolgende dagen binnen.

Fr. Canutus Zebregs verzoekt Zijne Excellentie Gouverneur Speekenbrinck namens alle gedecoreerden de dank over te brengen aan Hare Majesteit de Koningin.

FRATER ODULFINUS,

Ridder in de Orde van Oranje-Nassau

Toen het vertrek van Frater Odulfinus Smetsers naar Brazilië op Curaçao bekend geworden was, werden door het Departement van Onderwijs inlichtingen gevraagd over zijn staat van dienst op de Antillen, op Curaçao een voorteken dat de lintjesregen rondom Koninginnedag ook over de Fratersgroep zal heentrekken. Inderdaad kwam de Gezaghebber van Bonaire in de laatste week van april aan Frater Terentius, Directeur van 't Fraterhuis op Bonaire, meedelen dat Frater Odulfinus benoemd was tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Telegrammen zouden verzonden worden naar Uberaba in Brazilië door de Gouverneur van de Antillen en door de Gezaghebber van Bonaire.

Frater Odulfinus kwam in 1931 op Curaçao aan en na enige jaren aan 't St.-Thomascollege gewerkt te hebben, werd hij in 1940 benoemd tot eerste Hoofd van het pas opgerichte St.-Willibrordcollege. In 1941 volgde hij Frater Radulphus op als Directeur van het St.-Thomascollege en tot aan zijn vertrek naar Brazilië bekleedde hij nog verschillende voorname bestuursfuncties. Zo was Frater Odulfinus van 1945 tot 1951 Missieoverste van de Fraters op de Antillen. De laatste drie jaar was hij Directeur van het Fraterhuis op Bonaire en Hoofd van de St.-Dominicusschool aldaar. Daarom werd zijn decoratie ook meegedeeld op Bonaire.

De Nederlandse consul in Rio de Janeiro is belast met de officiële mededeling en in Uberaba zullen de Braziliaanse Maristen de Nederlandse Ridder ongetwijfeld feliciteren en huldigen met deze koninklijke onderscheiding.

DE R.K. BOEKHANDEL

„St.-Augustinus"

Een actie buiten doch ten behoeve van onze scholen

door Fr. Theoduul van Rijen

Voor wie bekend is met de vrij grote omvang der jaarlijks uit te voeren bestellingen van leerboeken en schoolbehoeften door de R.K. Boekhandel „St.-Augustinus", die sedert 1930, het jaar van de oprichting, zulk een uitbreiding heeft gekregen, moge het interessant zijn in het kader van deze herdenking iets te vernemen over zijn ontstaan en geschiedenis. Is thans eenieder in de gelegenheid om een modern ingerichte boekhandel in Willemstad binnen te lopen en daar uit ruime voorraad zijn keuze te doen, een dertigtal jaren terug ging dat niet zo vlot. Met name was het niet zo eenvoudig, wilde men zich goede godsdienstige lectuur aanschaffen. Uit de dringende behoefte daaraan dankt de fraters-boekhandel dan ook feitelijk zijn ontstaan.

Toch zou deze omstandigheid, waarschijnlijk nooit geleid hebben tot de vestiging van een erkende boekhandel, als de Soeurs van Roosendaal in 1929 niet met het gelukkige initiatief tot het houden van een boekententoonstelling waren gekomen. Zij vroegen namelijk in dat jaar de medewerking van de fraters Rigobert en Arnoud om tot zulk een tentoonstelling te komen, met de bedoeling dat daar ook gelegenheid zou worden geboden boeken te kopen. Van hun zijde werd gaarne aan dat verzoek voldaan, maar al spoedig bleek dat de reacties van de uitgevers in Nederland om een groot aantal boeken „in commissie" te zenden, niet zo gunstig waren. Toen men deze moeilijkheden met frater Radulphus besprak, gaf deze de oplossing: „Bestel een flinke hoeveelheid boeken, verkoop zoveel je kunt op de tentoonstelling en de rest zullen we wel kwijt raken". Nadat de tentoonstelling een onverwacht groot succes geworden was, werd een commissie gevormd, bestaande uit de fraters

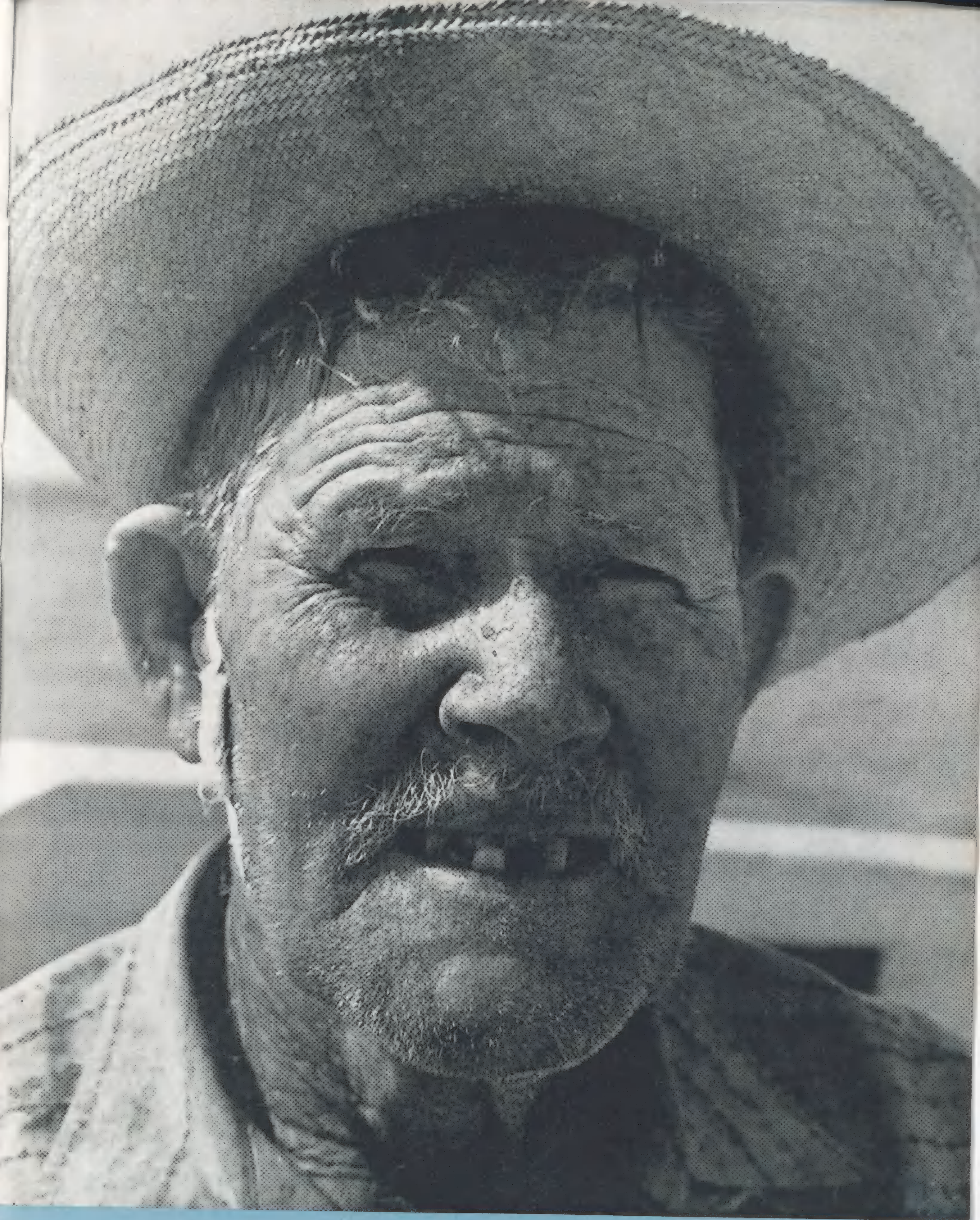
Fr. Rigobert Maas, een van de oprichters van de boekhandel St.-Augustinus.

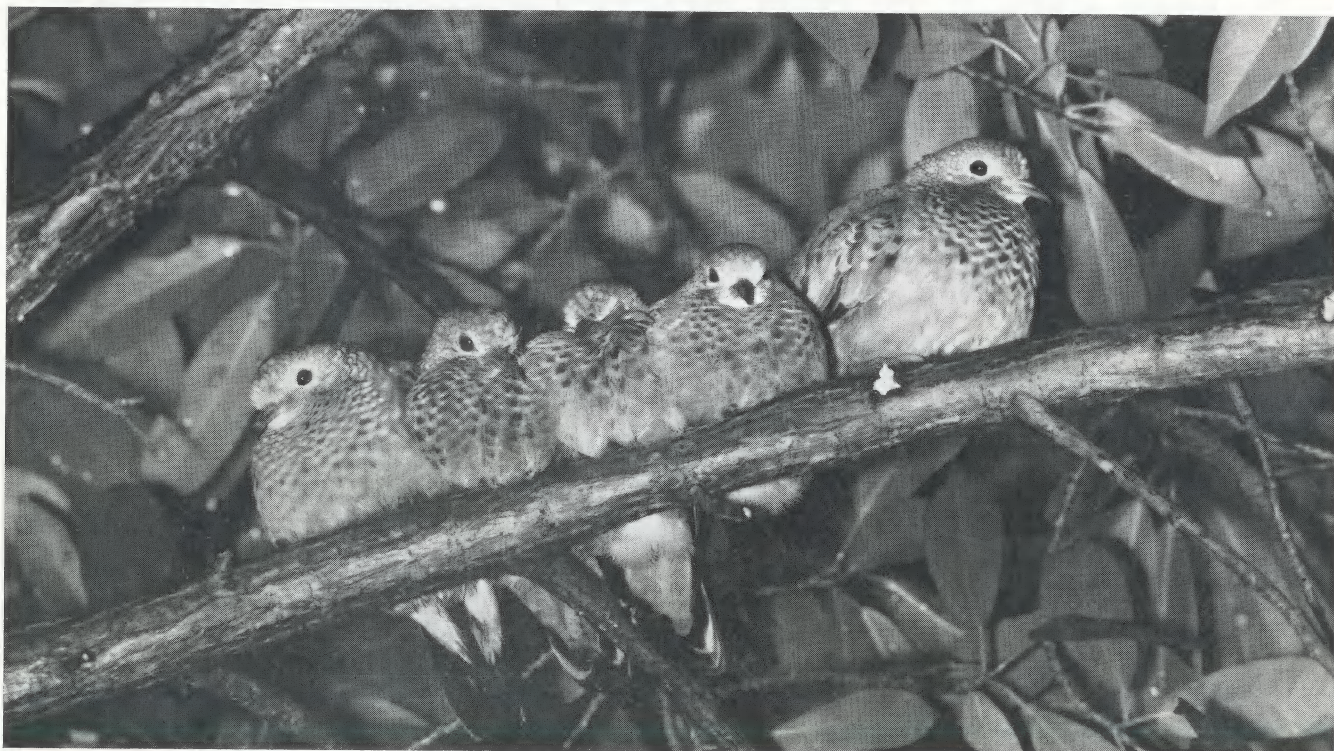
Radulphus, Alardus en Rigobert om voor het restant te zorgen. Toen bleek eerst duidelijk, dat er inderdaad aan een dergelijke voorziening van de scholen behoefte bestond: via de scholen, ook die van Aruba en Bonaire, vlogen de voorradige boeken niet alleen weg, maar kwamen bovendien steeds meer aanvragen binnen, zodat er voortdurend nieuwe bestellingen de deur uit gingen.
Men besloot toen tot het oprichten van een boekhandel, die de naam van St.-Augustinus kreeg, aangezien 1930 een jubeljaar was ter ere van de Heilige. Mgr. Vuylsteke, de Apostolisch Vicaris, stemde ermee in en onder leiding van frater Alardus begon „St.-Augustinus", zij het op bescheiden wijze zijn zegenrijk werk. Als geestelijk adviseur wees Monseigneur de Eerw. Pater Hulsman aan, terwijl frater Rigobert als eerste medewerker van frater Alardus zijn tijd en zorgen eraan ging wijden.

In een circulaire werd aan de Pastoors en schoolhoofden medegedeeld, dat de boekhandel alles zou kunnen leveren, waaraan op de r.-k. scholen behoefte bestond: ontspanningslectuur, geestelijke werken, kerkboeken en religieuze artikelen als beelden en platen. De boeken zouden geleverd worden tegen catalogusprijs, het overige tegen kostprijs.
Na een goed jaar werd frater Alardus overgeplaatst naar het St.-Albertuscollege aan de andere zijde van de haven, en ging de leiding over naar frater Rigobert, die er tot 1948 mee belast zou blijven.
In de jaren tot de tweede wereldoorlog werd de boekhandel geleidelijk het centraal bestelhuis van alle katholieke scholen van het vicariaat. Door de sympathieke gezindheid van de Inspecteur van het Onderwijs, Dr. W. Goslinga, ontstond er een zeer goede verhouding met het Gouvernement. „De Belastingen" beschouwde de onderneming ook als centraal bestelhuis, zodat de geldelijke voordelen geheel aan de scholen kwamen.
Van enorm veel meer belang werd „St.-Augustinus", toen door de wereldoorlog iedere toevloed van leerboeken en wat dies meer zij onmogelijk werd. Uiteraard waren de scholen in de Antillen op aanvoer uit Nederland aangewezen. Begin 1940 was er nog een behoorlijke voorraad leerboekjes en leermiddelen, maar wat was dit in vergelijking met wat nodig was en werd. Er was een onderwijzersopleiding, waarvoor in het geheel geen boeken beschikbaar waren. „St. Augustinus" wendde zich telegrafisch tot de firma Wolters in Batavia en de boeken kwamen. Voor de scholen kwam er al spoedig gebrek aan schriften, want een zending van honderd duizend, die onderweg was, bleek een strohalm op het vuur. Bovendien kwamen ook de openbare scholen aankloppen om geholpen te worden.
Door bemiddeling van de heer Zaal kon men al gauw beslag leggen op een partij papier van 3000 riem. Er werd een linieermachine aangeschaft voor de drukkerij van Scherpenheuvel en ook dat probleem was opgelost.
Voor andere leermiddelen werden goede adressen gevonden in de U.S.A., zodat alle scholen van de Antillen rustig konden doorwerken. Ook kaftpapier, onmisbaar in verband met de voorgeschreven zuinigheid in zake leerboeken, werd in een behoorlijke hoeveelheid aangekocht. Erger werd het, toen er ook gebrek aan schoolboeken kwam. Wat ving men daarmee aan? Om onaangenaamheden met de verschillende uitgevers te voorkomen, wendde men zich ten einde raad tot de „Commissie tot regeling Rechtsverkeer in Oorlogstijd". Nadat een goede regeling was getroffen, kon men gaan drukken. Althans, dat dacht men.
Curaçao was echter helemaal niet berekend op het drukken van boeken, terwijl vooral het inbinden op een onoverkomelijk bezwaar zou stuiten, aangezien alles met de hand zou moeten gebeuren. De firma Desclee de Brouwer in Argentinië werd in de arm genomen; boeken konden daar fotografisch herdrukt worden. Als proef werd het leesboekje „Puk en Muk" opgezonden. De oplossing bleek ideaal: geen tijdverlies voor het corrigeren en heen- en weerzenden van drukproeven — en de uitvoering was in alle opzichten keurig en goedkoop. Spoedig volgde een Spaans-Nederlands woordenboek in 2 delen van M. Greevink in een oplage van 2000. Ook dat werd een succes.
Omdat de schriftenaanmaak niet snel genoeg vlotte, gezien het enorme kwantum dat nodig was, kwam ook een flinke voorraad daarvan uit Argentinië.
Boekhandel „St.-Augustinus" kreeg het steeds drukker. Onder de naam „We lezen weer" werden, om te voorzien in aanvullende leesstof, op Scherpenheuvel 4 boekjes gedrukt. Daarnaast een katechismus in het Papiaments en drie deeltjes van „English for Children". Er was meer nodig. Men was er achter gekomen, dat ook in de U.S.A. fotografisch herdrukken mogelijk was; de elf eerste deeltjes van „De Nieuwe Vierman", een rekenboekje voor de L.S., werd van daar betrokken. Dat „St.-Augustinus" ook nog van dienst zou worden voor de Nederlandse regering in Londen, had geen sterveling vermoed. Het zat zo: Toen frater Rigobert ter ore kwam, dat het handwoordenboek

der Nederlandse taal van Koenen in Amerika herdrukt was, stelde hij daar pogingen in het werk om een tweede herdruk los te krijgen. Het lukte en 2000 exemplaren werden naar Boekhandel „St.-Augustinus" verzonden. Van de 1000 exemplaren die de Inspectie van het onderwijs overnam, kon men er op verzoek 60 leveren aan de Nederlandse regering in Londen; de 1000 andere waren in drie maanden uitverkocht, waaruit wel bleek, hoe groot de vraag daarnaar was.
Niet alleen voor de school, doch ook voor de meer ontwikkelde lezer op het eiland kreeg de boekhandel zijn verdienste. Een leesportefeuille werd gesticht, waarin aanvankelijk ook nog tijdschriften uit Nederlands-Indië een plaats kregen. Een eigen tijdschrift verscheen: Lux, onder redactie van Pater Hulsman en met frater Rigobert als redactie-secretaris. Het tijdschrift werd gedrukt op Scherpenheuvel.
Een nieuw aspect kreeg het werk van de boekhandel, toen men een begin maakte met eigen uitgaven. Zo verscheen ook in de oorlogsjaren „De Geschiedenis van de Nederlandse Antillen" door de Frs. van Tilburg, terwijl de jeugd enthousiast kon worden om het verschijnen van het jeugdtijdschrift „Hou en Trouw", waarvoor in het bijzonder frater Fidelius zijn beste krachten gaf.
Daar ook de openbare scholen gaarne deelden in de mogelijkheden, geschapen door de activiteit van de boekhandel, en Dr. Goslinga, de Inspecteur van het Onderwijs, wel begreep dat de fraters er niet veel voor voelden neutrale boeken te laten drukken, verzocht deze een woordje te mogen meespreken in de keuze van een taalboek voor de hogere klassen van de Muloschool. Zo was het te verklaren dat hiervoor de methode „Boudens" in aanmerking kwam.
Uit een en ander van wat hier de revue passeerde, zal de lezer ongetwijfeld hebben moeten vaststellen, dat het werk dat in dit opzicht buiten doch ten behoeve van het onderwijs werd verricht, door velen geapprecieerd werd. Het hele onderwijs namelijk had in de moeilijke jaren van de oorlog een beroep kunnen doen op dit zegenrijke werk. Dat ook de autoriteiten, met name de Gouverneur en de Inspecteur van het Onderwijs, dankbaar gestemd waren, ligt voor de hand.
Toen frater Rigobert in 1951 de onderscheiding ten deel viel van „Ridder in de Orde van Oranje Nassau", was dan ook een van de motieven die gegolden hadden: zijn werk als leider van de boekhandel.
De werkzaamheden waren ondertussen zo uitgebreid, dat „St.-Augustinus" niet langer beschouwd kon worden als centraal bestelhuis zonder meer, zodat de boekhandel ook voor de Belastingen onder „zaken" ging ressorteren. De leiding ging over in andere handen.
Niettemin bestaan ook thans nog de werkzaamheden uit datgene wat met een centraal bestelhuis kan worden overeengebracht. Daartoe wil de boekhandel zich ook blijven bepalen, al hebben daarnaast ook de eigen uitgaven van methodes de volle aandacht gekregen. De winkel, waaraan frater Arthur zovele jaren, als portier van het St.-Thomascollege, zijn beste krachten gaf, is in de laatste jaren, gezien de geheel veranderde omstandigheden, teruggebracht tot de verkoop van missaals, kerkboeken, geestelijke werken en jeugdlectuur. De ouders laten zich uiteraard nog gaarne bij hun keuze in deze materie door de onderwijzers voorlichten.
Tot slot mogen wij de lezer voor wat de eigen uitgaven betreft, verwijzen naar een andere plaats in dit blad.

BESTUUR VAN HET GEBIED DER NEDERLANDSE ANTILLEN

Bisdom Willemstad, Curaçao N.A.

fr. M. Franciscus de Paula v. Dieten	*Regionale Overste*
fr. M. Walfried v. Etten	*Lid van de Reg. Raad*
fr. M. Aurelio Verbunt	*Lid van de Reg. Raad*

Dit gebied omvat 5 fraterhuizen met 78 fraters.

1. St.-Thomas-college, Willemstad, Curaçao	1886
2. Fraterhuis St. Dominicus, Kralendijk, Bonaire	1914
3. Fraterhuis St.-Vincentius, Scherpenheuvel, Curaçao	1917
4. St.-Albertuscollege, Pietermaai, Curaçao	1932
5. Huize San Fernando, Soto, Curaçao	1959

De fraters hebben hier de leiding van:	(1 januari 1961)
1 H.B.S. en H.H.S.	343 leerl.
2 Muloscholen (bovenbouw)	549 leerl.
8 Muloscholen (onderbouw)	2771 leerl.
7 scholen voor Gew. L.O.	2216 leerl.
2 voogdijgestichten met ambachtsschool	144 leerl.
cursussen en buitenschools werk	581 leerl.
Totaal	6604 leerl.

LIJST VAN DE FRATERS DIE NAAR CURACAO GINGEN SEDERT 1886

Naam	Werkzaam op Curaçao
† op Curaçao overleden.	
fr. M. Mauritius Vliegendehond	1886—1895
fr. M. Ludgerus Dülmer	1886—1887 †
fr. M. Patricius v. d. Pluym	1886—1906 †
fr. M. Pancratius v. Beers	1887—1929
fr. M. Pantaleon Fuchs	1887—1899
fr. M. Egidius Heerkens	1888—1905
fr. M. Servatius Gilsing	1888—1896
fr. M. Ladislaus v. Bladel	1888—1931
Pr. M. Alphonsus v. d. Langerijt	1889—1894
fr. M. Candidus Nouwens	1889—1938 †
fr. M. Calixtus v. Hulten	1889—1902
fr. M. Priscus de Wilde	1889—1931
fr. M. Benignus v. d. Linden	1890—1902
fr. M. Radulphus Hermus	1890—1959
fr. M. Richardus Wirtz	1890—1933
fr. M. Antonius v. Boxtel	1890—1896 †
fr. M. Theodulus v. Korven	1891—1905
Pr. M. Philippus Vermeer	1891—1895
fr. M. Nathanaël Vermeer	1891—1899
fr. M. Paschasius v. Loon	1891—1894 en 1919—1922
fr. M. Macarius Manders	1892—1919
fr. M. Marcus v. Beers	1892—1895 †
fr. M. Maxentius Bayens	1892—1940 †
fr. M. Wigbertus v. Zon	1892—1900
Pr. M. Victor Zwijsen	1892—1909
fr. M. Gaudentius Merckx	1896—1914 †
fr. M. Nazarius de Beer	1896—1902
fr. M. Wendelinus v. Loon	1896—1940 †
fr. M. Caspar Appelman	1896—1899 †
fr. M. Oswaldus Steegs	1897—1922 †
fr. M. Cantianus v. Ertrijck	1897—1905 †
fr. M. Hugolinus Heerkens	1897—1902
fr. M. Licinius v. Dyck	1897—1961 †
fr. M. Dismas v. d. Heuvel	1897—1930
fr. M. Bertinus Leysten	1897—1904
fr. M. Crispus Melis	1897—1905
fr. M. Majella Kramps	1897—1954 †
fr. M. Crescentius v. Noort	1897—1929 †
fr. M. Sidonius v. d. Meerendonk	1897—1955 †
fr. M. Gerebernus v. Geel	1898—1934
fr. M. Dionysio Pijper	1899—1947 †
fr. M. Emiliano v. Lunzen	1901—1952
fr. M. Theofridus v. Staveren	1901—1955 †
fr. M. Gerontius v. Ierland	1905—1945 †
fr. M. Conradus de Jong	1905—1956
fr. M. Rufinus Smits	1905—1907 †
fr. M. Theobaldus Elings	1906—1925
fr. M. Vincentianus de Beer	1907—1951 †
fr. M. Beatus de Rooij	1907—1956
fr. M. Egbertus v. Bemmel	1909—1910 †
fr. M. Romualdus Bogaers	1909—1957
fr. M. Canutus Zebregs	1910—
fr. M. Augustinus v. Dooren	1910—1924
fr. M. Constantius Adams	1911—1916 †
fr. M. Benitio v. Herpt	1912—1919
fr. M. Theodoretus Hendrikx	1912—1913 †
fr. M. Alanus Graste	1913—1938
fr. M. Faustinus Houben	1913—1921
fr. M. Herman Walboomers	1914—1919
fr. M. Lucius Elbers	1914—1948 †
fr. M. Ferdinand v. d. Kerkhof	1914—1919
fr. M. Alardus v. d. Molengraft	1914—1955
fr. M. Bonitus Steggerda	1914—1919
fr. M. Leopold Moesman	1914—1919
fr. M. Aurelianus Vinken	1917—1920

fr. M. Realino Janssen	1917—1960
fr. M. Ambrosio Smulders	1917—1930
fr. M. Ildephonsus Olders	1917—
fr. M. August Biemans	1919—
fr. M. Silvanus v. d. Waarsenburg	1919—1919 †
fr. M. Maximianus Mermans	1919—1924
fr. M. Lucas Simonis	1919—1929
fr. M. Ludovicus Bertrandus v. Mierlo	1919—1921 †
fr. M. Damianus v. Aalst	1919—1922
fr. M. Chrysologus Willems	1919—1920
fr. M. Theodorus Laureyssen	1919—1933
fr. M. Ignatius v. Loyola Janssen	1919—1941 †
fr. M. Hermenigild Mimpen	1920—1927
fr. M. Hadrianus Doorakkers	1920—1943 †
fr. M. Gerardus Majella Spijkers	1921—1924
fr. M. Marcianus v. Duyse	1921—1933
fr. M. Ethelbertus Spapens	1921—1946
fr. M. Fernandez Janssens	1922—
fr. M. Stanislaus Otten	1922—1960 †
fr. M. Otgerus Zeegers	1922—1929
fr. M. Wilbertus Brokken	1922—1924 †
fr. M. Rigobert Maas	1924—
fr. M. Joann. Nepom. Jacobs	1924—1961 †
fr. M. Joann. de Deo Verbunt	1924—
fr. M. Franc. de Paula v. Dieten	1924—
fr. M. Ewaldus v. Hoof	1924—1948
fr. M. Carlos Sprockel	1925—
fr. M. Andreas Lemmers	1926—
fr. M. Arnoud Teurlings	1926—1957
fr. M. Tharasius Mutsaers	1926—
fr. M. Stephanus Schreuder	1927—1935
fr. M. Thomas v. Riel	1927—
fr. M. Gustaaf v. d. Sande	1927—
fr. M. Francisco de Beer	1927—
fr. M. Benedicto v. Hoek	1927—
fr. M. Arcadius Strackx	1928—1933
fr. M. Vedastus Bleys	1929—1958
fr. M. Bernardinus Lemans	1929—
fr. M. Arnoldus v. Zoest	1929—
fr. M. Arthur Sweens	1929—
fr. M. Andreas Corsini Vermeer	1929—
fr. M. Casimirus v. Rijsewijk	1930—
fr. M. Walfried v. Etten	1930—
fr. M. Arnoldo Broeders	1930—
fr. M. Gijsbert Hamers	1930—
fr. M. Anthimus Smit	1930—1935 †
fr. M. Basilius Kruijssen	1930—1947
fr. M. Fidelius v. d. Mierden	1930—
fr. M. Odulfinus Smetsers	1931—1961
fr. M. Evonius Segers	1931—
fr. M. Bonifaas Roovers	1932—1939
fr. M. Sigebert v. d. Hurck	1932—
fr. M. Joan. Damascenus Voet	1933—1946
fr. M. Dominicus Donders	1934—1947
fr. M. Martien v. d. Bosch	1934—
fr. M. Pancraas Roosen	1934—
fr. M. Enricus Kerckhof	1934—

fr. M. Luciën Merks	1935—1947
fr. M. Godefried Geboers	1935—
fr. M. Joachim v. Tilborg	1935—1939
fr. M. Bertrand v. Rijsbergen	1935—
fr. M. Gustavo Aben	1935—
fr. M. Alipius Ketelaars	1935—
fr. M. Edwardo Smits	1935—
fr. M. Serapion de Jong	1936—
fr. M. Hippolytus Paalman	1936—
fr. M. Evarist Ketelaars	1937—1948
fr. M. Auxentius Somers	1937—
fr. M. Huberto Walters	1938—
fr. M. Bernardus Wayers	1939—
fr. M. Fabius Snelders	1939—
fr. M. Suitbert Janssen	1939—
fr. M. Terentius v. d. Voort	1939—
fr. M. Walterus Jozen	1939—
fr. M. Candidus v. d. Linden	1945—
fr. M. Germanus v. d. Krabben	1945—
fr. M. Gualbert v. Hest	1945—
fr. M. Julianus v. Gijzel	1945—
fr. M. Manuel de Bok	1945—
fr. M. Marianus Tra	1945—
fr. M. Heribald Westenburger	1945—1960
fr. M. Bertrandus Hexspoor	1946—
fr. M. Cyriel Witters	1946—
fr. M. Ludovicus Spijkers	1946—
fr. M. Engelmundus Smulders	1946—1955
fr. M. Aloyso Strooisma	1946—
fr. M. Benno Essers	1946—
fr. M. Lambrecht Verheijden	1946—
fr. M. José Croes	1946—
fr. M. Cypriano Klemans	1947—
fr. M. Dismas Paalman	1947—
fr. M. Aurelio Verbunt	1947—
fr. M. Corinus v. Rossum	1948—
fr. M. Egidio v. d. Wegen	1948—
fr. M. Gummarus v. Gils	1948—
fr. M. Theoduul v. Rijen	1949—
fr. M. Regis v. Kerkoerle	1949—
fr. M. Adelbrecht v. Nieuwland	1950—
fr. M. Innocentio Staats	1951—1960
fr. M. Melchior v. Rooy	1951—
fr. M. Remigio Spanjers	1951—
fr. M. Emilianus v. Helvoirt	1952—
fr. M. Desiderius Coopmans	1952—
fr. M. Wibertus Rietman	1952—
fr. M. Everardus Huiskamp	1955—1960
fr. M. Hubertus Holtackers	1955—1958
fr. M. Josaphat v. Limpt	1957—
fr. M. Anton v. Oirschot	1958—
fr. M. Gerardius Straathof	1958—
fr. M. Jesuald v. Kessel	1958—
fr. M. Aquino Wouters	1958—
fr. M. Henricius Verstijnen	1959—
fr. M. Richardo Tuerlings	1960—
fr. M. Valentius v. d. Berg	1961—

Na een week van inspannende arbeid gaan de fraters een dagje verpozing zoeken aan het strand.

1886
Curaçao
1961